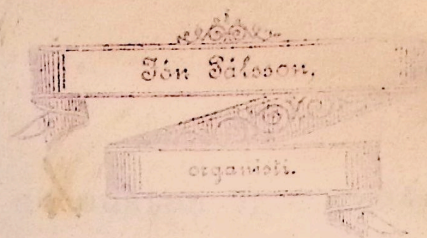

26 Um Eyrarbakka og Eyrbekkinga.

40 + 11 bls. qto. vélritaðar.

Jón Pálsson

Um Eyrarbakka

og Eyrbakkínga.

Reykjavík

1937

7 Vestun Þingstadaár og ofanvert vð gjóðarkaupum m. þelja um 100
HöL yfir 100 götu, er liggja hlíð við hlíð um ~~því háttar vallaumferðum~~
flatin þessar.

Inngangur. *Nísur við sjóinn og í*

17 ~~At~~ strandlengjunni "milli ána", þ.e. Þjórsár að austan og Þlfusár að vestan, eru þorp tvö, Eyrarbakki og Stokkseyri, sem manna á milli hafa verið nefnd "Bakkin", enda eigi ótítt, að jafnvel öll strandlengja væri áður fyrri nefnd svo. Þegar bændur, sem fóru slógferðir á vetrum niður í verstöðvarnar, Loftsstaði, Tungu, Stokkseyri og Eyrarbakka, kölluðu þeir það að fara í slógferð út eða niður á Bakka. Þeir sem stunduðu sjómennsku á þessum verstöðvum, voru sgaðir "róa á Bakkanum". Útræði var þar að visu ekki gott, en aflasælt var þar frekar en víða annarsstaðar og sóttu menn úr austursýslunum öllum, Árnes- Rangrávalla- og Vesturskaftafellssýslu um margra alda skeið ^{þangað} ærinn afla og má heita, að þetta sje svo enn í dag. Sem dæmi þessa má geta ~~[þess]~~, að Vopna-Teitur (Gíslason) ¹⁾ var formaður á Stokkseyri um 40 ára skeið, en bjó þó búi sínu að Auðsholti í Biskupstungum. - Vegalengdin milli Stokkseyrar og Eyrarbakka er rösklega einnar stundar leið fyrir gangandi mann. Liggur hún um beinharða valllendisbakka, með sendinni malarrót og hvítgulum skeljasandi. Má enn sjá marka fyrir ~~[fyrir]~~ fornum troðningum eftir hinn ótölulega fjölda ferðamanna, er lögðu leið sína þarna um. Var hún mjög fjölfarin ~~inn~~ allt fram undir seinustu aldamót, enda áttu menn ærin erindi út á Bakka einhvern tíma ársins, vegna hinnar miklu verslunar sem þá var á Bakkanum. - Þeir sem þorp þessi byggja, voru oftast nefndir - og eru jafnvel nefndir svo enn í dag - "Bakkamenn" og einnig oft "Bakkakarlar". En jafnframt áttu þeir annað nafn sameiginlegt með þeim, er byggja sveitir þar, er ofar liggja, neðan Merkurhrauns og milli Þlfusár og Þjórsár: Þeir voru í lítilsvirðingarskyni nefndir: "Flóafífl". Ekki getur nú nafnið veglegt kallað og er í fyrstu orðið til ~~sem~~ ^{hót}hótfyndni og hefur sennilega aldrei verið rjettnefni, og því ~~æ~~ síður að þeim, sem það var ætlað, hafi átt þaðskilið. Þessu til sönnunar má benda á, hvað Eggert Ólafsson segir um "Flóafíflin" í ferðabók hans og Bjarna Pálssonar landlæknis. Þar farast honum orð á þessa leið: ²⁾ "Þeir, sem heima eiga í Flóanum, nota eins og Skauttfellingar, ýms orð og talshætti, sem ekki er að finna annarsstaðar og eru margir þeirra góðir og gildir. Fyrir þetta eiga þeir mikið hrós skilið, því fremur fyrir það, að í engu byggðarlagi ~~væ~~ öðra við sjóinn, eða verzlunarstaðina hefur málið haldið jafn hreint og óbjagað eins og einmitt þar." Þessi orð eins hins matasta og besta Íslendinga sem uppi var á 18 öldinni, eru verðskuldað loð ^{yrði}, sem jeg hefi ástæðu til að ætla að eigi við enn í dag. Til frekari árjettingar langar

1) Sjá Guðni Jónsson: "Bergsætt" ^{Formáli} Eftirmáli IX

2) Reise gennem Island: II bls. 963

mig að geta þess, að jeg hefi um mörg undanfarin ár leitað eftir sígildum orðum úr íslensku máli, og hvergi á landinu fundið þau fleiri eða frumlegri en eimmitt í sveitunum þarna fyrir austan. Þannig er hið forna og ágæta íslenska orð "grjúpán" - svo eitt dæmi sje nefnt af fjöldamörgum - almennt notað eystra, og fer ólíkt betur á því en orðskripinu "pulsa" sem alveg virðist vera búið að ná rótfestu í málinu, að minnsta kosti hjer í Reykjavík. Svo er þessu háttað um fjölda mörg önnur ramíslensk orð, sem þar hafa varðveitt, en annarsstaðar fallið í gleysku.* - Flóamenn og íbúar austursýslanna yfirleitt, hafa allt til þessa fengið orð fyrir óvenju dugnað til allrar vinnu, bæði á sjó og landi, og er það áberandi, hversu afar margir okkar vöskustu sjómanna eru ættaðir einmitt þaðan; einkum hefur það þó verið rómað, að þeir væru allra manna áreiðanlegastir í öllum viðskiftum. Þeir voru engu síður en aðrir landsmanna gestrisnir og hjálpsamir, og miðluðu oft af litlum efnum sínum nauðlíðandi flökkulýð, er á leitaði í harðindum og harðæri, en^{da} þar þar oft nauðsýn til fyr á tímum; hinsvegar voru þeir einkennilegir í háttum sínum og siðum, og bundu ekki alla-jafna bagga sína sömu hnútum sem aðrir menn, og mun það ekki hafa átt hvað sístan þátt í því, að þeim voru valin þessi hnjóðsyrði sem ávalt verða óviðeigandi og að engu hafandi í þeirri merkingu sem þeim er ætlað að hafa. Þennan löst okkar Íslendinga, hefnigirni í orðum, má að sögn Dr. Guðmundar Finnbogasonar rekja framan úr forneskju^u Bera hin fjöldamörgu uppnefni, sem Íslendingar hafa gefið mönnum og stöðum hjer á landi þess ljósastan vottinn. Að þetta sje enn svo, er alkunna. Þarf í því sambandi ekki annað en að benda á hin harðvítugu og oft andstyggilegu skrif íslensku dagblaðanna, að ógleymdum^{um} stjórnmálafundunum, sem oftast eru ekki annað en leiðinlegasti rógur og svívirðingar um menn og málefni. -^{*} Hjeraðinu sjálfu, Flóanum, hefur einnig verið valið annað óvirðingarnafn. Hann var oft nefndur "Svarti - Flói". Þetta nafn mun, að minni hyggju, vera þannig tilorðið, að menn hafa sjeð einkennilega dökkleitan litarblæ slá á hið víðlenda flatlendi milli ána, alla leið niður að sjó, þegar þeir síðla dags og að sumarlagi litu þangað úr mikilli fjarlægð, t.d. undan Ingólfsfjalli eða ofan af Kambabrun. Þennan dökkleita litarblæ getur ekki að líta nema sjerstaklega standi á um veðráttu á þessum slóðum: sem sje^{se} Hornriða að sumarlagi, eða m.ö.o.: Biksvart þykkviðri^{se} til hafsins, en austanflái til fjalla og að bjarmalýst gráblíka sje í kollheiðríku lofti. Einungis^þ er veðráttu er þannig háttað, er Flóinn svartur yfirlitum, annars er hann svo sem kunnugt er, iðgrænt undirlendi og eitt af fegurstu og frjósömustu hjeruðum landsins. -^{*} Þess mun óvída getið í annálum og jafnvel hvergi[?], að í Flóanum eða á Suðurlandsundir-

1) Sbr.: Dr. Guðm. Finnbogason: Íslendingar bls. 346

lendinu, hafi menn liðið hungurdauða fyrir harðrjettissakir eða lang-
varandi skort á viðurværi. - Að vísu var þar oft svo þröngt í búi hjá
almenningi, að menn, t.d. á Bakkanum, höfðu sjer til matar harðasæjur
og mururætur, en söl til smekkbætis. Með þessu varð bórðað agnamjölsvatn
eða grasaysta. Oft var þetta einmælt, en þó nægilegt til þess, að ~~fyrir~~^{fram}
Hungurdauða. Sjaldan mun slíkt neyðarástand hafa staðið mjög lengi í
senn, og aldrei nema þá er aflinn um aðalbjargræðistímann brást gjörsam-
lega. Gat það komið fyrir að ekki varð róið til fiskjar á vetrarvertíð-
inni, allt frá fexbrúarbyrjun fram að lokum (11. maí). Á slíkum neyðar-
tímum vildi stundum það happ til, að sjóflóð, eitt eða fleir, gerði að
vetrarlagi, sem skoluðu fiskinum á land upp, svo að hann lá í hrönnum í
háflæðamálinu eða rak alla leið upp í tjarnirnar fyrir ofan Stokkseyri.
Þegar svo ísa leysti upp á vorin, óðu menn út í tjarnirnar eða rjeru
þangað á smábátum (sölvabátum) og öfluðu mikils fiskjar á þennan hátt.
Oft og einatt var þessi fiskfengur engu minni en á meðalfiskiárum, eins
og t.d. í hinu svonefnda "Stóraflóði" 9. janúar 1799, er skolaði ógrynni
af fiski upp í ^{tjarnirnar} fjörurnar. Oftast nutu uppsveitirnar góðs af þessu, því
þá voru slógferðirnar enn mjög tíðkaðar. Um þessar mundir var það enn
mjög almennt, að menn lifðu á söllum, enda gengu þau kaupum og söllum manna
á milli. Var ein vætt af söllum jafngildi 20 fiskja á landsvísu, eða
hálfum fjórðungi hvors, smjörs og tölgar, en væri kjöt lagt í móti, var
fjórðungur sölvu metinn á 3-5 fiska eftir gæðum. Oft var það svo, að söl-
in ~~in~~ uxu ekki svo, að uppskeran væri næg ár frá ári. Gat þar verið um
misæri að ræða. Best uxu þau er mikil ísalög voru á lónum og skerjum
eins og t.d. hafísveturinn 1881. 13. febrúar það ár rak mikil hafishrönn
upp að suðurströndinni sem skóf hvert tanjur og tötur af skerjunum og
úr lónunum, svo að sumarið eftir var sölvasprettan óvenju góð. Síðan
hætt var að "yrkja" fjörurnar, sjest naumast sölvablað nema ~~yft~~st við brim-
garðinn, á þörungum og þöngulhausum. Hrognkelsa- og silungsveiði er þarna
nokkur, en sela og hnýsuveiði mikil, væri hún stunduð. - Nægtabúið var
því sjórinn. Reyndist hann oft happadrjúgur þrátt fyrir það, þótt að-
staður allar til sjósóknar væru þar harla erfiðar og áhættan mikil, sök-
um hafnleysis og annara staðhátta. Þarna eru hvergi vogar nje vikur, eða
önnur afdrep fyrir hinum hvítfyssandi holskeflum úthafsins, hins ægi-
legasta brims, sem svo að segja að staðaldri hámað þarna við strönda
landsins þó að ^{la} ~~legur~~ dauður sjór sje annarsstaðar. Er það sannarlega ekki
heiglum hent, ^{en} ~~og~~ við ramman reip að draga að etja kappi við slíka for-
ynju sem brimið er á þessum slóðum. Hefur margur ungur efnilegur maður
orðið því að bráð, án þess að nokkurum verulegum björgununartilraunum
hafi verið hægt að koma við. Hversu oft hafa ekki foreldrar orðið að
horfa á syni sína berjast við dauðann úti í brimgarðinum án þess að geta

* Kristina Brandadottir, vinnukona. Samiðlagi dóttur Brandó gund. Magnússonar í Rodgól.

(Sjá safni mitt um „Ein Kvenna; þó gín mánu“)

Hý mál gín og hý hín

nokkuð hafst að þeim til bjargar? Á síðastliðnum hundrað árum hafa, að því er jeg hefi komist næst, farist nálægt 160 menn á milli ána og nær allir á brimsundi. Þessi stöðuga barátta Þakkakarlanna og flóafífl-anna við sæinn hefur orðið til þess, að þeir nú um langan aldur þótt skara fram úr í dugnaði og djörfung til sjós, enda áberandi margir hinna vösk-sjómannanna vorra einmitt áttaðir þaðan eins og áður var getið. Þess er oft getið, að kvenfólk hafi verið til sjós, þannig er þess getið að árið 1828 7. apríl og 5. maí, hafi farist 2 skip með 10 manna áhöfn hvort, og meðal þeirra hafi verið kona ein 42 ára að aldri. Það var mjög algengt áður fyrri, að minnsta kosti fram undir 1870 eða jafnvel lengur, að kvenmenn gengu til sömu vinnu sem karlmenn, og var þá oft talað um að þessi eða hin konan væri karlmanns-ígildi. Þótti konum sjer síður en svo vansæmd eða verð-ung sýnd með slíkum samjöfnuði. Var það oft og einatt svo, að konur sem voru til sjós, voru fisknari en karlmenn og engu ódeigari til áræðis en þeir. Þess eru dæmi að þær væru sjálfar formenn á skipi, eins og til dæm- is þuríður "formaður" sem svo var nefnd. Var hún formaður í brimveiði- stöðinni miklu, Stokkseyri, í fjöldamörg ár. Þótti hún með afbrigðum stjórnsöm og happasæll formaður, og sóttust menn um að komast í skips- rúm hjá henni. Hún andaðist í hárri elli hinn 13. nóvember 1863, 86 ára að aldri. Sennilega yrðu þær fremur fáar stúlkurnar, nú á tímum sem vildu gefa sig við slíkum störfum, enda er uppeldi og hugsunarháttur alþýðu manna mjög breyttur frá því sem áður var. Það var alls ekki ótítt, að konur klæddust karlmannafötum, ef svo bar undir, að þætti betur henta við vinnuna, t.d. við fjenaðarhirðingu á vetrum, sölva- eða þang-fjöru- ferðir, ferja yfir ár eða jafnvel skera torf. Þrátt fyrir þetta mikla strit, voru þær engu kvellissamari nje kveifarlegri en nú gerist og náðu margar háum aldri. Vafalaust munu margir, bæði karl og kona, sem mestan- sýndu árveknina og ötulleikana við óeigingjörn störf sín í þágu lands- sins og þjóðar, og lögðu þannig grundvöllinn undir efnalegt sjálfstæði hennar, minnast margra sölustunda frá þessum tímum og þeirra best, þegar um mestar mannraunirnar og geigvænlegustu hættur var að ræða. Verður
12 islenzkum æskulýð aldrei nógsamlega leitt fyrir sjónir hversu harða bar-
12 áttu forfeður vorir hafa háð til þess að öðlast það efnalega og andlega
12 sjálfstæði sem við njótum nú. Etti það að geta orðið til þess að hin
uppvaxandi kynslóð varðveitti þennan arf feðranna sem hina dýrmætustu
gersemi. - Þá vil jeg með nokkurum orðum víkja að því, sem vitanlega
12 var skilyrði fyrir því að verðslun gat þrifið á þessum slóðum, þrátt
fyrir vandkvæðin sem á því voru: Hafnleysi, vonda og langa vegi, meiri
en svo, að sambærilegir væru við nokkur önnur hjeruð á landinu, en það
eru ferðalöggin. Þeim, sem nú fara um suðurlandundirlendið í bílum og eigi
12 hafa alist þar upp eða þekkt til, hvernig þar var umhorfs, eða ferðum

Ásingastadar I.

Leifamannaleið in Landbroti til nýrðals, syðri leið.

1. Frí Arnarbraugi til Syðri-Steinsmyra	Uggarlangl hémunir	6 km.
2. " Syðri-Steinsmyri " Gfri. Eyjaréggja	" "	15 "
3. " Gfri. Eyjaréggjum " Bjótayri í Liffuvarri	" "	15 "
4. " Bjótayri " Vikur-Gudstofu í Hlíðum	" "	30 "
5. " Vikur/Hlíðum " Gatna-brúna	" "	15 "
6. " Gatna-brúnum " Sveigarháls	" "	10 "
alls:		<u>91</u>

Nýrði leið. (Frí vestri til Austurs)

1. Frí Víð í Nýrðal (nær Hósta-ber eldi) að Hríðslofti	18 km.
2. " Hríðslofti að Hlíðum í Sveigarhálsu	38 "
3. " Hlíðum að Sveigarhálsu	22 "
4. " Sveigarhálsu að Landbroti	34 "

Þessu hefur farið um 22 km.

112 km.

22 "

alls:

90

Gjá lands blöð I-III.

var hagað fyrir rúmum mannsaldri, vita lítið um það hvaða örðugleikar urðu á vegi ferðamanna áður fyrri nje hversu mikla karlmennsku, kjark og áráði þurfti til þess, oft og tíðum, að leiða þær ferðir farsællega til lykta. - Skal því nú nokkuð lýst.

Til verzlunar á Eyrarbakka sóttu næstum allar sveitir hinna þriggja stærstu og fjölbyggðustu sýslna landsins nauðsynjar sínar, þó sjaldnast oftast en einu sinni eða tvisvar á ári: "Á lestunum", vor og haust. Vorlestirnar voru ávalt umfangsmeiri og mannfleiri. Bændurnir fluttu afurðir búa sinna á hestum til kaupstaðarins, ull, smjör, tólg, skinn og fisk o.s.frv. og erlendu vöruna heim aftur. Þkuvagnar og aktýgi voru þá óþekkt, svo, að hestarnir voru einu aðflutninga og farartækin á landi, en róðrarbátar á sjó. Ferðalög þessi voru bæði löng og erfið, enda áttu menn yfir mörg vond vötn að sækja, sem öll voru óbrúuð og ill yfirferðar. Þannig voru þeir sem lengst voru að komnir, austanmenn úr sveitunum fyrir austan Mýrdalssand, sjaldnast skemur en hálfan mánuð og þar yfir í slíkum ferðalögum. Í vestari hluta Skaftafellssýslu og Rangárvallasýslu allri, urðu menn sem fóru í skreiðarferðir til Þorlákshafnar og Suðurnes, að fara yfir stórárhar Þjórsá og Ölfusá, oft báðar sama daginn. Voru menn einatt með langar lestir og urðu að sundleggja hestana, jafnvel í versta veðri, frosti og isskrið á ánum. Má geta nærri, hvernig menn og málleysingjar voru útleikin eftir slíkt volk, hlífðarlausir og allslausir. Stígvjel og olíuborin fót voru þá öldungis óþekkt. Að vísu voru á stærstu vötnunum lögskipaðar ferjur, þær ferjur sem tíðfarnastar voru yfir Þjórsá ^{á þessum} ~~voru~~: Í Þörtunum, Ferjunesi, Egilsstöðum, Króki, Hrosshyl hjá Þjórsárholti en þó einkum Sanhólaferja, sem oftast var notuð. ~~[er menn voru á austurleið]~~ Á Hvítá og Ölfusá voru þessar helstar: Óseyrarnes, Kotferja, Laugardælir Öndverðarnes, Bóti og á Iðu. Voru ferjurnar í Óseyrarnesi og í Kotferju þeirra fjölfarnastar og mestar. Ferjur þessar lögðust ekki niður fyr en Ölfusárbrúin og Þjórsárbrúin voru smíðaðar 1891 og 1895. Voru það fyrstu brýrnar sem komu á ár og vötn hjer sunnanlands. Ferjutollurinn á Óseyrarnesi var fyrir 50 - 60 árum þessi:

Fyrir að flytja lausgangandi mann:	25 aurar
Fyrir að flytja mann og hest	35 - -
Fyrir að flytja mann, hest og klyfjahest	50 - -

Væra fleiri en einn áburðarhestur með í ferðinni var það kölluð "lest". Ferjutollur fyrir lamb í rekstri var 4 aurar, á í rekstri 6 aurar og sauð í rekstri 8 aurar. Fyrir að skipleggja stórgripi, nautpening og hesta, varð að greiða 1.kr. fyrir hvern. Ferjutollurinn var oftast mið áður við fiskvirði, var hann því oftast nokkuð lægri við ferjurnar í Þjórsá en við Ölfusá. Kom það til af því, að meðalalin var metin nokkuru ^{leggi} ~~þerra~~ í Rangárvallasýslu en í Árnessýslu. Þegar Eggert Ólafsson ferðaðist

um landið, 1752 - 1757, var ferjutollurinn 1 alin, 2 fiskar eða "4 sk. specie" fyrir hvern mann og jafnmikill fyrir hestburðinn eða tvo bagga. Ferjutollurinn var ýmist greiddur í vörum (landaurum) eða peningum, og fór greiðslan oftast fram á ferjustaðnum, að minnsta kosti væri um vörur að ræða. Líðast greiddu menn tollinn með afurðum búa sinna: Smjöri, skinnnum, kjöti, vaðmáli og öðrum þessháttar varningi. sem menn þóttust mega án vera. Allur var þessi varningur metinn á landsvísu: í fiskum og alin^{num}. Var þeim síðan breytt í peningaverð, miðað við meðalalin þá er gildi í sýslu þeirri^{þar}, sem greiðslan fór fram. Meiriháttar bændur, sem mikið þurftu að flytja og oft voru á ferðalagi, höfðu þó flestir fastan viðskiftareikning við ferjubóndann, og voru þau viðskifti venjulega jöfnuð einu sinni á ári. - Vitanlega varð, ef svo bar undir, að flytja menn og fjenað á helgum dögum sem virkum. Er mjer kunnugt um að tekjurnar af ferjunni í Óseyrarnesi námu allt að 60 kr. til hádegis á þunnudögum. Þótti þetta mikið fje í þá daga og allgott verkamannakaup, jafnvel þótt fjórir menn væru við ána. Mun Óseyrarnes þannig hafa verið ein af hinum bestu innnytjajörðum sýslunnar, jafnvel tekjumeiri en sýslan sjálf. Voru bændurnir þar um langt skeið auðugustu menn sýslunnar. - Árið 1880 fluttist Árni sýslumaður Gíslason frá Kirkjubæjarklaustri til Krísvíkur. Ljet hann þá um haustið reka^{hef} allt sitt sauðfje, samtals 1207 fjár, þangað. Allur þessi fjárrekstur var fluttur yfir Ölfusá á ferjustaðnum í Óseyrarnesi. Ferjutollurinn fyrir þennan flutning er talinn hafa verið 7 ^{en} kindur fullorðnar, á ýmsum aldri og mismunandi að gæðum. Venjulega voru þarna við ána aðein eitt eða tvö skip í förum, en nú voru þau 4. Stóð flutningurinn yfir frá miðjum morgni til miðmundaum daginn. Fullum þrem hundruðum sauðfjár fargaði Árni sýslumaður heima fyrir að Kirkjubæjarklaustri, og 236, mest sauði, ljet hann reka til Reykjavíkur til slátrunar. Þetta fje var flutt yfir Ölfusá á Kotferju. Fjáreign Árna hefur því, ~~um~~ haustið 1880, ~~í~~ verið 1750 áður en förgum og flutningar fjársins hófust. Hefur sonur sýslumannsins, herra skúli læknir frá Skálholti, sagt mjer að tala þessi sje rjett. - Obbin af öllu því fje, sem rekið var til Krísvíkur lifði ekki veturinn af ^{heildun} eða först á ^{fyrir} annan hátt. Ódæma dýrbit, en þó mest stök mun hafa ollað því, að fellir fjársins varð svo gífurlegur. Var fjeð óhagvant, en heimpráin svo mikil, að það hikaði ekki við að setja sig í árnar, en ekkert heima-tak að synda yfir vötnin, m.a. Ölfusá, sem er um 300 faðmar á breidd þar sem hún er mjóst, á ferjustaðnum í Óseyrarnesi, og þar först það hópum saman. Aðeins um 60 fjár komust austur undir Eyjafjöll. Var það handsam- að þar, eð, gafst upp af vösbúð og preytu, en ^{einungis} (aðeins) einn sauður og dilk- ær með lambi sínu komust alla leið til hinna þráðu átthaga sinna að Kirkjubæjarklaustri á síðu! Ferðalagið var langt, um 300 kilometrar,

með öllum þeim krókaleiðum sem fjeð hefur orðið að fara. Orlög fjár þessa eru dapurleg mjög og má með sannni segja, að "römm er sú taug," / ~~er drægur~~ ~~reikka föðurhúsa til~~ ". Fjárflutningar þessir, sem raunar eru ekki neinlæ merkisviðburðir, sýna ljóslega hversu harðýðgislegri og hlífðarlausri meðferð mörg skepnan varð að sæta fyrrum. Vafalaust mun það nú mjög breytt til batnaðar, en þó uggir mig, að víða muni ábótavant í þeim efnum, þrátt fyrir hina marglofuðu "menningu vorra tíma". - Þessu var þegar getið, að í Óseyrarnesi er Olfusá oft afajll yfirferðar á vetrum, einkum þegar mikil ísskrið er á henni eða hafrót í sjónum. Það var því ekki vandalaust að vera ferjumaður þar eða á Sandhólaferju, þegar stórir fjárrekstrar komu að ánni, eða fleiri tugir vermannna þyrptust út í bátanna, sem einatt bar við í Óseyrarnesi, er menn vildu komast yfir ána í myrkri og vondu veðri. Sumstaðar, t.d. á Sandhólaferju, urðu ferðamennirnir, - og jafnvel ferjumenirnir líka, - að vaða langar leiðir (frá báðum bökkum), bera þyngstu byrðar (bagga og fje) út í bátana og af þeim, hvernig sem viðraði, votir upp að mitti. Að þessu loknu varð að róa stóru og hlöðnu skipi gegn straumi og vindi og auk þess, þegar yfirum var komið, að reka þreytta og oft löðursveitta hesta ríðandi manna út í ána og jafnframt vera nógu fljótir til að handsama þá, er þeir komu upp úr ánni og þutu sinn í hverja áttina, titrandi af kulda úr helköldu jökulvatninu og ísskriðinu. Að lokum varð svo að leggja á hestana og láta upp á þá baggana eða reiðtýgin svo þeir gætu haldið lengra fram leiðar sinnar til næsta áningar eða áfangastaðar. Þeir voru, eins og ferjunar, lögskipaðir, og máttu menn því eigi æja lestum sínum annarsstaðar svo eigi yrði örtröð að á engjum og haglendi annara manna, er land áttu nærri alfaravegum. Það þótti ókostur á jörð, lægi hún mjög nálægt þjóðbraut og því þurfti að [báta úr því] með því að vernda þá gegn yfirgangi lestaþmanna. Annars voru það fastar venjur sem rjeðu mestu um það hvaða áningarstaði skyldi nota og ná til, þann og þann daginn. - Menn þeir, er til þess voru valdir, að ferja fólk og fjenað, langar lestir, mikinn varning eða annan vandasaman flutning yfir stórárnar, máttu engir arlokar eða aukvisar vera. Voru oftast valdir til þess víkingar einir, harðsnúin og snarráð snöfurmenni, sem ekkert ljetu á sig fá, hvorki vökur nje vosbúð, erfiði nje illa aðbúð á annan hátt. Er engum ofsögum af því sagt, hve vasklega og vel flestir þeirra reyndust í þessum svaðilföllum. Var það að vonum, því þeir höfðu aliðt upp og unað hag sínum best þar, sem við ægilegustu nátturuöflin var að etja, brimið við strendur Suðurlandundirlendisins. Er nú fátt eftir af þessum djörfu og hughraustu víkingum austur þar, ferjumönnunum gömlu og góðu. Þó man jeg eftir nokkurum þeirra, sem enn eru á lífi, allir eða flestir. Frá Þjórsá man jeg eftir Magnúsi gamla Friðrikssyni í Selparti, nú hátt á níðæðisaldri, og Ólafi Guðmundssyni frá Sandhólaferju, sem nú er 65 ára

1 Rospj. arch. n. 101 95. m. v. 19. (7. 7. 1850)

Trigloporus and date 14. Jan. 1908. Party on gifts belonging cigars, (No. 6616, 84) Lil 13amohalidino, and
Lil unagafoall.

F. Mylar by Gramastil

að aldri, en þrotinn mjög að heilsu. Hann var um langt skeið talinn vera einn hinn harðfengasti og hraustasti maður þar um slóðir, hár og þrekinn, með jötunkrafta í kögglum og um langan tíma aðalferjumaðurinn á Sandhólaferju ásamt Pálma Einarssyni frá Þjóðólshaga og Rauðalæk. Kann Ólafur frá mörgum skrítnu og skemmtilegu að segja frá þeim tímum, er glaður í anda og síúðrandi. - Ferjumenn frá Óseyrarnesi eru enn margir á lífi: Þorkell Þorkelsson Jónssonar bónda þar, sá er fyrir sjóhrakningunum mikla varð 29. marz 1883. Jón eldri Jónsson frá Hlíðarenda, sem nú er til heimilis hjá dóttir sinni að Hjalla í Ölfusi, kominn á níraðisaldur. Hann mun að vísu ekki hafa "stundað ána" að staðaldri, en oft mun hann þó hafa tekið þar duglega í árina á yngri árum, sem og einnig Bjarni Grímsson bónda Gíslasonar, er lengi bjó í Óseyrarnesi, samtímis Þorkeli Jónssyni. Loks má nefna hjón ein hjer í bænum, Einar Guðmundsson og Ingleifu Símonardóttir, sem hvort um sig voru langtímum saman aðalferjumennirnir frá Grími í Óseyrarnesi. Einar er nú fyrir nokkuru látinn en Ingleif lifir mann sinn og er nú orðin 87 ára að aldri. Hefur hún allt til þessa verið mjög ern enda með afbrigðum hraust til heilsu. Þótti hún víkingur til allrar vinnu enda talin "karlmanns-ígildi". Þótt ísskriðið í ánum, jákaferðin og hrafnaskaflarnir væru oft ærið hættulegu og erfið við að eiga, voru þau þó ekki hættulegustu farartálmarnir, heldur þar manngrúinn sem ruddist út í bátanna, jafnskjótt sem þeir kenndu grunns, enn hættulegri. Bar það eigi ósjaldan við, að bátarnir fylltust svo í einni svipan, að við ekkert varð ráðið. Lá þá oft nærri að menn og skip færu í kaf. Eina ráðið til að afstýra yfirvofandi hættu var þá það eitt, að hafa öflugt barefli við hendina og berja á báða bóga, hvern og hvað sem fyrir var og ýta ekki frá landi fyrri en allir mennirnir voru komnir á land og skipin ausin. Einkum var þessa þörf, þegar, eins og fyr var getið, vermenn komu tugum saman að ánni, síðla dags eða seint að kveldi, í svarta myrkri og vildu sem skjótast komast heim til sín um helgar eða hátíðisdaga. - Furðu sjaldan hlaust þó slys af þessu eða ofhleðslu við árnar og var það dagnaði og stjórnssemi ferjumanna að þakka. Þó má geta þess, að þegar sjera Markús Sigurðarson, prestur að Reynis og Höfðabrekku, var að flytja sig og búslóð sína, árið 1800, að Mosfelli í Mosfellssveit, að ferjuskipinu hlekkist á í Óseyrarnesi, sakir ofhleðslu, svo að kona prestsins og sex menn aðrir drukknuðu. Prestur sjálfur komst af, svo og meðhjálpari hans, Ólafur frá Steig í Mýrdal, vinnumaður prestsins og annar ferjumaðurinn. - Fátt er var hugaverðara við hleðslu opinna báta og skipa en mikill mannfjöldi, skelfiskur, ef ágjafar er að vænta, ofhleðsla af asfiski svo og heyflutningur. Ofhleðslan er þá ekki ávalt auðsæ, eða ekki athuguð fyr en um seinan. Þess er skemmst að minnast er línuveiðarinn "Örninn" frá Hafnarfirði fyrir fám árum fórst fyrir norðurlandi. Töldu allir sjófróðir menn að ofhleðsla

hafi ollað þessu dapurlega slysi. Það ^{stund}verraldanna að einatt eru síldveiða-
skip offyllt svo, að furðulegt má teljast að ekki ^{hafi} oftast hlotist stór-
slys af. Kappið er aðeins þá best, er forsjá fygir. - ^(Lohafjörður, Jónsmessufjörður, Lestir)
Vorlestir. Að voryrkjum loknum, fardagaflutningi, fráfærum, hirðingu taðs
og ullar svo og Jónsmessuferðum, þar sem þær tíðkuðust, byrjuðu hinar svo-
nefndu "vorlestir". Sammæltust þá bændur úr sama byggðarlaginu á ákveðnum
stað að kveldi og náttuðu sig á fyrsta áfangastaðnum. Tjölduðu þeir þar
tjöldum sínum og hjeldu ^{lagu} síðan sem leiðir ^{lagu} til kaupstaðarins. Var það
länguðvegur um vötn og eyðisanda. Ferðir þessar hófust ávalt með því, að
allir þeir er þátt tóku í förinni, tóku ofan höfuðföt sín og lásu í hljóði
og hver fyrir sig, ferðamannabæn sína. Þetta var síðan gert á hverjum morgni
er upp var lagt á leið að heiman og heim aftur. Þetta var vafalaust góður
siður, og hugsanir þær sem vöknðu í huga ferðamannsins efalaust verið góð-
ar og göfugar og bænarröðin sem borin voru fram við slík tækifæri verið
heit og innileg. Bæninn ^{íðk} ^{þá} trú og traust ferðamannsins á því, að ferð-
in mundi takast giftsamlega, ^{en} friðaði og róaði ástvinina sem eftir urðu
heima. ~~X~~ Vörur sínar fluttu ferðamann í hærusekkjum, sem unnir voru úr
fax- og taglhári, tvísnúnu eða þrinuðu bandi. Voru þeir með ýmsum litum,
tenntir og röndóttir. Sekkirmir þóttu bæði sterkir og fallegir enda voru
þeir vatnsheldir flestum sekkjum betur. Lestin öll þótti því fegurri og
föngulegri sem hærusekkirnir voru ^{litir} ^{litir} og samstæðari að gerð og stærð.
Sekkir þessir gengu kaupum og sölum og voru mjög eftirsótt vara. Voru þeir
venjulega ^{meira} matnir á 8 - 10 fiska á landsvísu. Algeng verslunarvara milli
langferðamanna austan úr Skaftafellssýslu og bænda úr útsveitum (Bakkanum,
Flóanum og víðar) voru ^{ennig} reiðingstorfur, framanundirlög og dýnur ferðamanna.
Væru dýnurnar og framanundirlögin melriðin eða fóðraðar meljur, voru þær
sjerstaklega útgengileg vara og kostaði meljan þá 20 fiska. Til langferða,
slíkra sem þessara, sem einatt mátti gjöra ráð fyrir að stæðu yfir í hálf-
an mánuð eða meira, þurfti allmikinn útbúnað. Menn höfðu því ávalt eitt=
hvað til vara af reiðingum, reipum, hrosshársgjörðum, skeifum o.s.frv.
ef eitthvað skyldi fara aflaga. Þess var og vandlega gætt, að "einhver í
ferðinni" hefðu með sjer ýmislegt annað sem gjöra mátti ráð fyrir að á
þyrfti að halda, svo sem vænam klaufhamar og naglbít til þess að járna
með hestana ef þess gerðist þörf. Loks var og sjálfsagt að hafa blásteins-
vatn eða eirlög og fituborna tjörutólg með í ferðina. Var þetta notað til
þess að bera á baksár, ef hestar meiddust, eða á hófa ef þeir rifnuðu
og ef hesturinn heltist af blóðjárnningu. Einn hlutur þótti ómissandi, það
voru hin svonefndu hankajárn. Þau voru notuð ef hestur varð holbólgin
eða hóstsjúkur. Ef svo bar undir var hankajárninu stungið í gegn um hesið
á hestinum eða herðakanninn og hrosshársfljetta dregin í gegn og hnýtt
að, svo að úr þessu varð hönk. Þó þetta væri ein af hinum svonefndu hrossa,

lækningum, batnaði hestunum oft bæði fljótt og vel. Síðan þetta er ritað hefi jeg orðið þess var, að menn hafi dregið í efa að lækning þessi væri heppileg og jafnvel talið hana skaðlega. Þannig hefur herra Oddur Oddsson, frá Eyrarbakka, getið þess á einum stað,¹⁾ að í kringum hönkina hafi safn- safnast gróftur og bætir svo við, að þetta hafi átt að vera "hin besta heilsubót fyrir skepnuna"! Þetta fæ jeg ekki skilið á annan hátt en nap- urt háð um þessa gömlu venju. Tel jeg ekki rjett að bera slíkt á borð fyr- ir lesendur öldungis að órannsökuðu máli og að því er virðist til þess eins, að kitla þá er ókunnugir eru þessum efnum. Sannleikurinn er sá, að þetta er ekki einungis gert enn í dag á skepnunum, bæði hjer og erlendis, heldur einnig á mönnum og er þá notaður silkipráður í stað hrosshárs. Þekktur læknir hjérri þænum hefur tjáð mjer, að þetta ráð ^{hóf} ^{gáfist} einatt mjög vel, því að um hönkina söfnuðust vessar sem líkamanum eru óhollir. Annars hefði háttvirtur höfundur fyrnefndar greinar mátt vita það, að bænd- ur lögðu það ekki ^á vana sinn að særa gæðinga sína að óþörfu, ^á slíkt dá- læti sem þeir höfðu á þessum ferfættu vinum sínum. Það er ekki rjett að gera lítið úr þessum svokölluðu "hrossalækningum" eða "húsráðum", vegna þess að þau byggjast á æfagamalli reynslu og venjum sem sjálfsagt er að halda í heiðri og rannsaka. - Þetta varð nú lengra en til var ætlast og skal nú byrja aftur þar sem frá var horfið. Ekki mátti nesti til allrar ferðarinnar vanta. Var það aðallega heimabökuð pottbrauð, kökur, smjör, reykt kjöt, kjúkur og harðfiskur og síðast en ekki síst legill eða kútur af sýrublöndu, ^{sem} ^{ávalt} var bundinn við klyfberabogann. Matföngin voru geymd í malpokum, sem, (líkt og sekkirnir er fyrir var getið; voru búnir til úr faxhári, fætlingum og búkhári en smjórið í öskjum, sem oft voru auð- kendar með fangamarki eigandans. Tóku þær 2-4 merkur (1-2 pund) og sumar jafnvel meira. Malpokarnir voru líkir því sem þvertöskur urðu síðar, lok- aðir í báða enda, með opi á annari hliðinni. Stóð lítt á þeim vatn fremur en hærusekkjunum, svo þjettir voru þeir og vel gerðir. Oftast voru 2 eða 3 tjöld meðfylgjandi hverri 20 - 30 hesta lest og sváfu 4-6 menn í hverju þeirra. Þau voru gerð úr grófgerðu bandi eða hæruskotinni ullar-einskeftu. Þoldu þau ágætlega bæði regn og rokviðri væri þeim vel tjaldað. Tvær súlur, sín til hvors enda og mænás, sem kræktur var í súlurnar, hjeldu tjöldunum uppi og útpöndum, en tjaldhælar niðri. Í tjöldunum höfðu menn reiðverfi sín undir höfðinu, dýnur og meljur en lágu á heyi eða mosa og höfðu brekán eða aðrar ábreiður yfir sjer. Hverjum fulltíða ~~manni~~ og færum lestamanni var ætlað að hafa 4-6 hesta í lest. Fylgdu þeir ávalt með lestinni og riðu fremsta hestinum, alvönum og traustum vatnahesti, en bændurnir og aðrir, sem lausríðandi voru, riðu ýmist með lestinni eða á undan henni. Brugðu ^{þeir} sjer heim á bæina og luku þar viðskiftum sínum við þá menn er á

1) Sbr. "Eimreiðin" XXXIX ár, bls. 31. ritg. "Skreið"

leið þeirra voru, og þeir áttu einhver viðskifti ~~[viðskifti]~~ við eins og oft vildi verða. Viðskifti manna á milli voru ærið ólík sem þau eru nú og áreiðanlega hagkvæmari aðiljum.

Ferðalög fótgangandi manna. Þeir voru ekki allir háir í loftinu eða nein drekamenni, drengirnir, sem voru "að ganga í verið" út á Bakka eða suður með sjó. Komu þeir alla leið austan úr Skaftafellssýslu og jafnvel austan úr Oræfum, með þjónkur sínar í helsingjapokum á bakinu, föt sín, skinnklæði og eitthvert nesti. Þessáerfiðu göngu urðu þó áreiðanlega til þess að koma seigjunni og tápinu í margan þeirra og það eitt er víst, að þeir hlökkðu mjög til þess, öll sín æskuár, að geta sem fyrst átt kost á því "fara til vers", eða eins og það var stundum nefnt "að fara í verið". Margir þeirra sem enn eru á lífi, minnst þessara stunda ætíð með gleði og ánægju. Gæti jeg sagt frá ýmsu skemtilegu sem á daga mína dreif "í verinu" og því sem jeg veit um þessi ferðalög, en því verður að sleppa að þessu sinni og látið bíða annars tækifæris. Aðeins vildi jeg hjer segja frá tveim ferðum, sem farnar voru á ~~næst síðasta~~ tug síðustu aldar.

Varpa þær skíru ljósi yfir erfiðleikanna og jafnframt ávinninginn (!) sem menn höfðu af slíkum ferðum og engu síður áræðinu, kjarkinum og þrautseigjunni, sem ungir menn sýndu á þeim árum. - Í janúarmánuði 1883 ~~lögðu~~ þrír menn ~~app~~ af Bakkanum fótgangandi suður til Reykjavíkur. Var erindið að sækja þangað ýmsar vörur til útgerðar á fiskibátum, svo sem lóðarlínur, færi, hamp og öngla. Yngsti pilturinn var á átjanda ári og bar 58 pund á baki sjer, en hinir piltarnir voru rúmlega tvítugir, og báru sín 56 pundin hvor. Það var venja fótgangandi manna, að fara hjer upp á bæina kvöldið sem lagt var afstað austur, til þess að geta hafið göngu því fyr að morgni og feyna að ná yfir "fjallið" (Hellisheiði eða Lágaskarð) næsta dag. Piltarnir náðu að Lækjarbotnum (nú "Lögberg") um kvöldið og náttuðu sig þar. Síðar um kvöldið bættust einnig þrír menn austan úr Grímsnesi og Laugardal ^{í höpnum} og voru þeir á besta skeiði, fílefldir menn og fræknir göngugarpar. Byrði hvers þeirra mun hafa verið innan fjórðungs að þyngd, svo þeir máttu því teljast svo til lausgangandi. Um nóttina hafði hlaðið niður svo miklu fannkyngi að hvergi sást til jarðar. Snjórinn var svo djúpur að hann tók mönnum í mitt læri eða meir. Rönnin var þjett og þung mjög til umferðar. Eigi að síður lögðu piltarnir, sex saman, upp frá Lækjarbotnum, klukkan tæplega sjö um morguninn og tróðu þeir þrír, er ljettastir voru á sjer, brautina fyrir hina þrjá. Þetta gerðu þeir alla leið og án hvílda upp að Kolviðarhóli, en þangað náðu þeir kl. rúmlega 5 um kvöldið og höfðu þá verið fullar 10 klukkustundir að komast þangað. Mun sú leið vera nál. 15 kílómetrum að lengd og er nú farin á bílum, í samilegu veðri, á 15 eða jafnvel 10 mínútum. - Á Kolviðarhóli snæddu piltarnir af nesti sínu og fengu sjer kaffi, en þó veðrið væri þá orðið bæði illt og

útlitið ískyggilegt mjög, lögðu piltarnir af Bakkanum bagga sína á bak sjer og hófu göngu sína upp í Hellisskarð, þar ^{þeir} ætluðu að freista þess að komast austur yfir Hellisheiði um kvöldið. Þetta þótti hinum piltunum svo mikil vanvirða fyrir sig, að þeir lögðu af stað á eftir þeim og náðu þeim ofanvert við ~~Skarðið~~ ^{Skarðið}. Var þá skollin á blindhríð og bálviðri af norðri. Ráðguðust þeir nú í skyndi um hvað til bragðs skyldi taka. Varð það að ráði, að haldið skyldi áfram, uns tveir þeirra, er fremstir gengu og tveir hinir síðustu sæju ekki grilla í vörður framundan sjer eða hinir að baki, ella skyldi snúa aftur. Kom nú brátt að því, að allar vörður hurfu þeim sjónum, dysjuðu þeir þá bagga sína undir einni vörðunni og hlupu síðan eins og fæðin leyfði niður ~~á~~ ^á Kolviðarhóli og náðu þangað um náttmál um kvöldið. Það voru þau Jón Jónsson og Kristin Danielsdóttir sem þá rjeðu húsum á Kolviðarhóli. Fengu piltarnir, þessir angurgapar, óblíðar viðtökur og ópvegin orð hjá Jóni gamla í fyrstu, er þeir komu ofan áf fjallinu, en því betri og alúðlegri aðhlynnigu hjá þeim hjónum ^{þeim} meðan þeir stöldruðu við, en það var hvorki lengur ~~en~~ ^{en} skjemur en þrjú næstu dægur! Stóð yfir látlaus stórhríð allan þann tíma. Að þessum þrem dögum liðnum lögðu þeir enn á fjallið, fundu farangur sinn og hjeldu svo áfram austur. Neðan undir Kömbum skildu leiðir. Bakkamenn fóru yfir Ölfusá "á melli hverfa", þ.e. Arnarbælis og Kaldaðarness. Óðu þeir krapelginn upp undir hnje, alla leið niður á Bakka. Þangað komu þeir kl. 7 um kvöldið, og fóru síðan á sjónleik, sem sýndur var í þorpinu þetta sama kvöld. - 1. desember 1889 lögðu tveir menn af stað frá Felli í Mýrdal suður til Reykjavíkur. var annar ^{þinn} aldraður maður og hafði hest ^{þinn} til reiðar, en hinn var ungur og hraustur vel og fór hann fótgangandi, sem fylgdarmaður ^{þinn} þess eldra; var gamli maðurinn á leið suður til þess að verja mál sitt fyrir landyfírrjettinum í Reykjavík. Þeir komu heim til sín aftur í byrjum janúarmánaðar og höfðu fengið ill veður og umbrota ófærð á leiðinni. Þeir tepptust við árnara dögum saman, og á heimleiðinni höfðu þeir verið 9 daga sunnan úr Reykjavík, austur að Sandhólaferju við Þjórsá. Í Reykjavík höfðu þeir staðið við í 3 daga. Fylgdarmaðurinn kostaði ferð sína að öllu leyti báðar leiðir, t.d. nesti, gistingar á bæjunum, þar sem eitthvað var tekið fyrir þær, svo og dvöl sína í Reykjavík. Fjekk hann 12 kr. - tólf krónur "fyrir túrinn". Þætti það að verðleikum nokkuð lítið nú á dögum. Öllum sem þessar línur lesa, hlýtur að vera ljóst, hversu menn áður fyrri urðu að leggja að sjer í baráttunni fyrir lífinu. væri mjer kært, ef þessar línur mættu eiga lítið ~~þáttur~~ ^{þáttur} í því, að kenna ungu kynslóðinni, sem ekki ólst upp á þessum erfiðu tímum, að meta að verðleikum ^{og taka þannig afleiðni þeirra og til eðis breytni} um baráttu feðranna, og er þá tilganginum náð.

viðtökur og viðgjörningur ferðamanna. Viðskiftamenn. Verzlunarstjórinn vissi jafnan hvað lestunum leið, hinum gömlu og góðu viðskiftamönnum sínum, og var jafnan sjálfur eða ljét einhvern vera á varðbergi, til þess að vera viðbúinn, til þess að taka á móti þeim, er þeir riðu í hlaðið. Sæi hann þá koma austan sandbakkana, gekk hann út úr búðinni og beið þess að þeir þeystu inn hlaðið, berhöfðaðir og brosleitir, í einni fylkingu, til þess að fagna þessum gamla fornvini sínum, sem ávalt tók á móti þeim, hverjum og einum, með opnum örmum. Voru þeir þegar leiddir inn á skrifstofu hans, þar sem borð voru sett fram, með víni á glösum, er þeir gerðu sjer gott af, á meðan þeir ræddu um ferðalagið og verðlag allt á helstu vörutegundum, innlendum og erlendum, uns til lestanna sást sem á eftir voru. - Bændur stóðu nú upp úr sætum sínum, með sína brennivínsflöskuna hver, til að gæðalestamönnum sínum á, meðan þeir fænsuðu ^{þarinn} trússin, hrúguðu saman böggum og reiðtýggjum, tjölduðu hver á sínum tiltekna stað svo sem venja var. Duglegustu "erfiðismennirnir" (þ.e. þeir sem voru við vinnu utanbúðar) voru sendir út til þess að taka ofan af hestunum með þeim og bera hærusekkina, smjördöllunum, ^{þedina} tólgarskjöldunum, svo og harðfiskbaggana og aðrar vörur er þeir höfðu meðferðis inn í vörugeymslu verslunarinnar. Var þar öllu komið fyrir ^{þeirri} í röð og reglu, sem eigendurnir komu með þar, svo að hver og einn gæti gengið að sínu, er að því kom að vörurnar yrðu skoðaðar, vegnar og mældar, en það var ekki fyr en eftir 2-3 daga. Gátu því bændur og fylgdarlið þeirra lagt sig til hvíldar og sofið rólegir til næsta morguns, sem svo byrjaði með því, að þeim var boðið kaffi ("ferðamannakaffi") í ferðamannaskýlinu, skamt þar frá, sem tjöld þeirra stóðu, og var þeim fengið merki sem á var ritað: "ferðamannakaffi", er þeir þeir svo sýndu í skýlinu, nær sem þá lysti til. Þar oft við, að um hádegisbil var búið að útbýta um 500 kaffibollum, er vitanlega voru veittir ókeypis. - Fjöldi drengja, með duglegum foringja, tóku hestana, fluttu þá upp á mýri og heftu þá þar. Komst þá margur drengurinn í tæri við tápmikla gæðinga, sem þeir vitanlega mattu gera sjer gott af, en þó í hófi, því hestarnir voru langþreyttir og þurftu hvíldarinnar við. Þessi var og meðfram ástæðan fyrir því, að enginn asi var á ferðamönnunum fyrstu dagana sem þeir stóðu við. - Flestir bændur úr hinum fjarlægari sveitum (Skaftafellssýslu) höfðu árleg viðskifti við bændurna á Bakkanum, einkum Stokkseyri, þó engin væri þar verslun í þá daga. Voru þessir bændur sem þannig hjeldu uppi viðskiftum sín á milli, nefndir "viðskiftamenn". "Viðskiftamaður" föður mins, var um langt skeið, Jón gamli Andrjesson í Þykkvabæjarklausturhjáleigu í Álftaveri, góður bóndi og hreppstjóri þar í hreppnum. Hann seldi föður mínum skinn, smjör og tólg, afsláttarhesta o. fl. verðið á feitum hesti var þá oftast, eftir núgildandi peningavefði 10 krónur "innan úr skinni", eða ein vætt af solum og fjórðungur af harð-

ýsu, - stundum nægðu solin ein. Síðar varð kaupandinn einnig að "verka hána", þ.e. að raka skinnið, eirlita það, þurka og reykja, nema höfuðleður og héminga, sem kaupandinn fjekk í kaupbæti. Stundum seldi Jón gamli föður mínum unga hesta til lífs, en fjekk aftur á móti ýmislegt fiskæti, svo sem sláða skötu, harðýsu, hákarl og söl í ofanálág. Verðið á slíkum viðskiftavörum var ávalt og undantekningarlaust miðað við verðlagsskrá og var að því vikið hjer á undan, hvernig sá viðskifta-jöfnuður var gjörður. Ennfremur var það ekki ótítt, að faðir minn ljetu Jón gamla fá 30 - 40 krónur í peningum. Var þetta ávalt skoðað sem lán sem borgarist^{stýðir} í peningum á næst^{kaup}vertíð eða næsta hausti. Að sjálfsögðu voru þessi lán vaxtalaus og á þess að aðrir hefðu nokkuð af þessum viðskiftum að segja, því engin skilríki voru gerð fyrir þessum lánum, orðin ein nægðu. Svo var venjan rík og reglubundin í slíkum viðskiftum og öllu því, er að þeim laut, að hvorugum viðskiftamanna kóm til hugar, að selja eitt lóð af vöru sinni til annara en viðkomandi viðskiftamanns, fyrri en hann var frágenginn, eða tjáði sig ekki vera kaupanda hennar. Þeir Geymdu því voru sína hvor öðrum og ljetu hana ekki fala neinum, hvað sem í boði var, fyrri en þeir höfðu talast við og látið það af hendi, hvor til annars, sem um var samið og þann varningsáttan er þeim ljek hugur á. Brigðmælgi í slíkum efnum, hvort sem um mikið eða lítið var að ræða, voru næstum óhugsanleg. Kæmi slíkt fyrir af annarshvors hálfu, voru það skoðuð sem svik, sem ávalt leiddu til þess að ^{öllum}viðskiftum ^{þess}var lokið um aldur og æfi. Jeg minnst þess ekki, að jeg heyrði um nein svik talað, þegar Skafthell-ingur átti hlut að máli annarsvegar, en Þakkamaður hinsvegar, nema þegar Jón Magnússon í Klaustrinu brást nafna sínum, Jóni í Móhúsum, með það, að koma skerflóðsmóra fyrir, um leið og hann kom skottu fyrir kattarnef. Er þessa getið í draugasögum þeim sem jeg hefi safnað til.

Verslunin á Eyrarbakka um og eftir 1870.

Frá alda öðli hafði ein hinstærsta og umfangsmesta verslun^{landsmans} verið rekin á Eyrarbakka. Var hún um langt skeið ein hin illræmdasta af hinum dönsku einokunarverslunum sem þá voru reknar hjer á landi. Lengi vel var hún í höndum þeirra kaupmanna er áður var í förum til Finnmerkur. Voru þeir hinir verstu viðeignar, harðir og ósvífnir, og gengu á rjetti fólksins hvar sem þeir máttu. Fluttu þeir inn allskyns óþarfavarning, svo sem brennivín og tóbak, en ljetu nauðsynjavörur allar sita á hakanum. Út um allar sveitir voru erindsrekar þeirra að bjóða fólkinu þessar nautn-
vörur, að sjálfsögðu með okurverði. Óx drykkjuskapur og önnur óregla mjög (á þeirra tímum). Ýmsir hugsandi menn kærðu framferði þessara kaupmanna, en þær^{kæru} báru oftast mjög lítin árangur. Einokunar böndin áttu að vísu að heita leyst 1787, en hversu^{þönu} þeim, sem verslun ráku á Eyrarbakka í byrjum 19. aldar, hafi verið ljúft að slaka á þeim svo nokkuru næmi, má sjá á eftirfarandi sýnishorni; Á aðfangadag jóla (24.des)1807, fer fram sáttagjörð ein, milli verslunarstjórans á Eyrarbakka og sex skuldu-
nauta verslunarinnar, og er hún á þessa leið:

"Þann fisk sem við eignumst á næstkomandi vertíð, skulum við hvergi annars staðar burtselja en til Eyrarbakkahöndlunar; hrökkvi hann ei til okkar skuldalúkningar, lofum við að vinna í hverri þjenustu, sem vera vill fyrir tjeða höndlun og hvergi annarsstaðar, þar til okkar skuldir eru að öllu til Eyrarabakkahöndlunar aldeilis betalaðar, sem og að róa til fiski á þeim skipum sem hennar forstöðumönnum eru tilheyrandi."

Jóhann Chr. Sunckenberg keypti verslunina 25. júlí 1795, ásamt jörðunum Einarshöfn og Skúmsstöðum af hinni konunglegu finnmersku verslunarsölu-
nefnd, fyrir 319 Rd. 85 sk. en 16. mars 1807 keypti Niels Lambertsen þessa sömu eign fyrir sama verð, og hefur hann^{því} verið eigandi hennar 24. desember sama ár, þá er sáttagjörðin fór fram. -

Verslunarhúsin. Það er talið líklegt, að hvergi hafi verslunarhús^{því} verið meiri nje betri en á Eyrarbakka.¹⁾ Hinn 4. júlí 1774 framkvæmdi Steindór Finnsson, sýslumaður, virðingargjörð á húseignum verslunarinnar. Gerði hann það samkvæmt "Vestindisk & Guinesisk, samt Toldkammer Collegii Ordre". Taldist honum svo til að húsin væru 3117 Rd. en áhöldin 1200 rd. virði. Íbúðarhúsið eitt var metið á 1800 ríkisdali, stendur það enn í dag og er því orðið 172 ára. Munu margir kannast við það undir nafninu "Húsið". Þá er jeg varvið Eyrarbakka-verslun (1886 - 1902) var húsum þannig skipað: 1. Austast var aðalverslunarhúsið, nálega 36 álnir á lengd, einlyft með háu risi og sneri það frá norðri til suðurs. Því var skift í þrjár deildir:

1) Sbr. Jón J. Aðils: "Einokunarverslun Ána á Íslandi" bls. 303

Nýlendumvöru- vefnaðarvöru- og kjallaradeildir. Var hinn svonefndi "kjallari" í norðurenda hússins, á sömu hæð og hinar deildirnar, en undir húsinu að norðanverðu, var hinn raunverulegi "kjallari", þar sem geymdar voru aðalvínbirgðirnar og aðrar slíkar "nauðsynjavörur". Þar var tekið á móti laxinum, hann þeklaður og sendur utan. Var hann ein að verðmætustu útflutningsvörum verslunarinnar. Í þessum kjallara hafði beykirinn bæki-stöðvar sínar. Voru þeir lengstum danskir, og jafnan fá ár í senn. Sjaldnast voru menn þessir neitt framúrskarandi og ^{það} ^{miðum} ^{oft} ^{það} drykkfeldir. Eru til margar skritnar sögur um þá. Rúmið ^{það} leifir ekki að þeim sje gert skil að þessu sinni, en ef til vill gefst tækifæri til þess síðar. Árin sem jeg var við verslunina, var beykirinn islenskur. Hjet hann Ingvar og var Friðriksson, Gíslasonar kennara, en aðstoðarmaður hans hjet Sigurður, og var nefndur "Siggi fjórði". Verður hans getið síðar. Ingvar smíðaði ógrynna af laxatunnum, smjörkvartilum og þvottabölum. Hann er enn á lífi og hinn ernasti. Á loftinu á þessu húsi voru geymdar vöru-byrgðar miklar, sem af var tekið til daglegrar notkunar. Í suðurenda hússins var aðalskrifstofan og við hlið hennar einkaskrifstofa verslunarstjórans.

2. Að sunnanverðu var vöruheymsluhús, nálega 52 álnir á lengd. Þar var geymdur harðfiskur, saltfiskur, járn og kaðlar svo og ullarsekkir, sem tilbúnir voru til útflutnings og ekki var rúm fyrir annarsstaðar. Í austurenda þessa húss var járnsmiðurinn. Þann starfa hafði Magnús sál. Þórðarson lengi með höndum. Sat hann þar löngum með hamar og meitil að höggva járn, en á milli þess sat hann jafnan í smiðju sinni. "Magnús smiður" var þjóðkunnur maður á sinni tíð fyrir það, hver snillingur hann var í höndunum.

3. Að vestanverðu var vöruheymsluhús, nálega 38 álnir á lengd, fyrir salt, tjöru, lýsi og fleira, Uppi á loftinu á þessu húsi voru geymdar allar kornvörur verslunarinnar. Var korninu rennt í gegn um trjerennu niður í stóra kassa, og var nafn hverrar korntefundar lettrað ^{þitt} ~~það~~ á ^{hveja} ~~þess~~ rennu og kassa. Skamt frá stóð svo stór metaskál og eitt mæliker. Umsjón og ráð öll í þessu húsi hafði "kornmaðurinn" er svo var nefndur. Sat hann þar jafnan sjálfur og smíðaði orf og hrífur handa ^{hann} ~~(sveitamönnum)~~ en hafði þó ávalt strangar gætur á öllu því er fram fór. "Kornmaður" þessi hafði marga menn í sinni þjónustu. Það var Ásgrímur gamli Eyjólfsson, bróðir Páls í Geysi og Einars, er þar rjeði ríkjum. Rjeði hann vel, því hann var framúrskarandi reglusamur og hinn ágætasti mannkostamaður, sem í engu mátti vamm sitt vita. Strangur þótti hann og stórorður, ef ekki var "allt í lagi". Jeg var honum lengi samtíða, bæði við verslunina og löngu síðar þá er hann var orðinn blint og örvasa gamalmenni. Heyrðist hann þá aldrei mæla stóryrði eða styggðar til nokkurs manns. Hann andaðist hinn 16. mars

1894, þá 75 ára að aldri. -

4. Að norðanverðu var aðalgeymsluhúsið fyrir innlendan varning, 72 álnir á lengd. Þar voru allar innlendar vörur, vegnar, mældar og taldar: harðfiskur, ull, smjör, tólg, lýsi, sundmagar, hrogn o.s.frv. o.s.frv. Við innganginn á austurenda hússins, voru tvær stórar metaskálar, með 12 eitt hundrað punda lóðum hver.¹⁾ Úr hverri skál gengu fjórar digrar jáfnkeðjur upp í enda vogarstangarinnar. Metaskálar þessar, sem rúmuðu af heilli lest, eða 10 - 12 troðfukla ullarsekki, voru svo nákvæmar að væri tveggjakrópnupeningur lagður á skálina, mátti vel sjá að "mjótt er mundangshófið." Um langt skeið var hinn alkunni sjógarpur Jóhann Gíslason, sem nú er fiskimatsmaður hjer í Reykjavík, við vogina. Varð bæði mjer og öðrum einatt starsýnt á Jóhann, er hann var að sveifla þessum þungu lóðum upp og ofan af skálunum. Gerði hann þetta hvíldarlaust allan vorlangan daginn, eins og væri hann að leika sjer með fífuhnoðra! Jóhann var þó ekkert drekamenni, en dratthali þefur hann aldrei verið. Yfirmáðurinn í þessu húsi, sem kallað var "pakkhúsið", var lengi Andrjes sál., sonur Ásgríms gamla og faðir Þorleifs Andrjessonar pípugetðarmanns hjer í bæ. Andrjes andaðist hinn 9. ágúst 1882, 42 ára að aldri. Eftirmenn hans urðu þeir hver eftir annan Hjörtþór sál. Illugason, tengda faðir Kristjáns Ó Skagfjörðs, stórkaupmanns, og Guðni sál. Jónsson frá Skeiðháholti. Allir höfðu þessir menn mikið og vandasamt starf á hendi. Þeir tóku á móti svo til allri innlendri og erlendri vöru, og skrásettu þar í bækur sínar. Auk þess höfðu þeir yfirumsjón með meðallri vinnu utanbúðar, upp- og útskipun allri og skráðu loks alla menn, sem í vinnu voru, að kveldi. Voru þeir oftast um og yfir hundrað að tölu. Þetta umsvifamikla starf sitt leystu þeir af hendi með mikilli samviskusemi og ráðvendni. Uppi á loftinu á þessu húsi var ullin geymd. Á sumrum sátu þar margar konur við að flokka ullina tæja hana og tæta. Var hún að því loknu látin í stóra ullarsekki, sem tóku 215, 235, og 252 pund hver. Var mismun þeirra og stærð þannig hagað vegna rúmsins í skipunum. Formaðurinn á ullarloftinu var lengstum Þorsteinn sál. Þorgilsson frá Rauðunefsstöðum faðir Ólafs sál. verkfræðings og þeirra systkyna, góður maður og gegn og vel að sjer um margt. - - Öll stóðu stórhýsi umhverfis stórt ferhyrnt og vel að sjer um margt. - - Öll stóðu stórhýsi umhverfis stórt ferhyrnt svæði, þar sem geymd voru kol, bárujárn o.fl., en vestur af húsunum var afarstórt umgirt svæði fyrir trjávörur allar og timbur er til til verslunarinnar fluttist. Yfirmaður þarna var um langan tíma Guðmundur Felixson. Gegndi hann því starfi vel og með mikilli samviskusemi. Á næturnar var hafður vörður yfir timbrinu og húsunum, til að vaka yfir því að engu væri þar hnuplað. Vökumaðurinn var lengi Guðmundur gamli Stefánsson, faðir þeirra Sigurjóns Pjeturs skipstjóra og Sigurðar læknis, sem var í Fær-

1) áður voru það vatta-, lýsipunda- og pundslóð.

~~Lánu~~ ~~18. 10. 1937~~ 18 -

eyjum, en nú í Kaupmannahöfn. Inni á svæðinu milli verslunarhúsaⁿ (portinu) var varðhundur, vetur og sumar. Var hann látinn ganga laus á nóttum, en viðjaður járnviðjum á daginn. Var ekki laust við að kvenfólki og börnum yrði hverft við, er hundurinn kom fram í dyrnar í kofa sínum, með gapandi ginið og óð að þeim. Um þetta svæði láu járnteinar neðan frá sjó og heim að húsunum. Á þeim gengu hlaðnir vagnarnir upp og ofan allan daginn, þegar skip voru afgreidd. Komu^{og komu} um langt skeið árlega um 15 - 16 skip til verslunarinnar, hlaðin~~a~~ varningi frá henni og til hennar. Sem dæmi þess, hve fey^ukimiklar innleiddar vorur fluttust til verslunarinnar, má geta þess, að dæmi voru til, að um 30 þúsund pund ullar kæmu inn á einum degi og tiltölulega jafnmikið af annari vöru. Mest barst að af saltfiski, harðfiski, hrognum og lýsi. Fluttist varningur þessi hvaðnæfa að, alla leið austan úr Oræfum (ullin) og utan úr Grindavík. (fiskur o.fl.) Meginþorri sjávarafurðanna kom þó úr nærliggjandi veiðistöðvum, Gátu þær orðið æði miklar, ef vel fiskaðist, því um eitt skeið gengu 18 skip frá Loftsstöðum og Tungu, 47 frá Stokkseyri, 28 frá Eyrarbakka, um 30 frá Þorlákshöfn og allmörg úr öðrum veiðistöðvum t.d. frá Vík í Mýrdal og ^{úr} Selvogi. - - Auk þeirra húskynná sem verslunin átti og að framan voru talin~~x~~, átti verslunin brauðgerðarhús eitt mikið. Stóð það skammt frá verslunarhúsunum. Voru þar bakaðar allar þær tegundir brauða sem tíðkuðust um þá daga. Þar á meðal "Wienerbrauðin" góðu, sem annáluð voru fyrir gæði. Þau voru eigi minni en ^{slík} slík brauð eru hjer nú, en komstuðu þó eigi nema 5 aura hvert. Efnið í þeim var það besta sem völ var á um þessar slóðir, endaljet sjera Eggert í Vogsósum einhverju sinni svo um mælt, að "Wienerbrauðin á Bakkanum væru það besta sem fyrirfýndist undir sólinni!" Þessi brauð og ýms önnur keyptu margir hjeðan úr Reykjavík, og rúgbrauðin voru miklu betri þar en hjer, eða það fannst okkur, sem stunduðu sjóinn bæði þar eystra og hjer á Seltjarnarnesinu. - - Bakameistarinn á Eyrarbakka var um langt skeið, 25 - 30 ár N.C. Bach, sem nú er í Kaupmannahöfn orðinn háaldraður. Var hann alkunnur gæðamaður, gestrisinn mjög og vinmargur, bæði meðal innlendra og erlendra manna. Bach var enginn bindindismaður en þó ekki drykkfeldur. Fjekk hann orð fyrir það, að hann freistaði manna til vındrykkju. Það ámæli átti hann ekki skilið, fremur en þeir menn sem óspart veita bæði mat og drykk. Eiga þeir ekki sök á því, þó aðrir kunni ekki magamál sitt og borði yfir sig. Aðstoðarmaður Bachs var Jón Jónsson sem kallaður var "Jón bakari". Anæðaðist hann fyrir nokkurum árum á Eyrabakka í hárrí elli. Voru þeir hvor um sig svo ástundunarsamir og iðju samir, að þeir bökuðu jafnt natur sem daga, og höfðu þó oft ekki við að fullnægja eftirspurninni. - - Loks hafði verslunin stórt íshús til umráða. Þar var frystað kjöt, fiskur og sild, og var það ávalt fullt af þessum vörum. Sild var þar þó ekki fyr en á síðari árum, því hún var ekki notuð

til beitu fyr en undir seinustu aldamót. Voru hrogn mest notuð til beitu, enda ódýrari. Íshúsvörðurinn á Eyrarbakka, ~~vax~~, allan þann tíma sem jeg var þar og lengur, var Guðmundur Sigmundsson, sem nú er kaupmaður hjer í bænum, árvakur maður mjög, trúr og tryggur öllum þeim er við hann s skiftu. Var hann vel metinn af húsbændum sínum og öllum öðrum. - - -

Skip og landfestar. Hafnleysið við suðurlandsundirlendið gerði alla aðflutninga til óg frá versluninni mjög torveldi. Var Eyrarbakkahöfn svo ótrygg að til stórvandræða horfði oft og einatt. ^{svo mjög hætt} [Sjávargang-ur, (var svo mikill) að nauðsýn bar til að flytja verslunarhúsin hvað eftir annað. Skipin sem komu til Eyrarbakka voru einu nafni nefnd "Bakkaskipin". Komu þau fyrstu venjulega milli sumarmála og loka.²⁾ Var þá oft orðið lítið um vömrur eftir allan veturinn og vertíðina, því skip hafði ekki komið frá því í ágústmánuði árið áður. Menn voru því orðnir æði langeygir eftir skipi. Það var venja um langt skeið, að sá fjekk "sjónarvættið",¹⁾ er fyrstur manna varð til þess að segja hafnsögumanninum eða verslunarstjóranum að skip hefði sjest þar úti fyrir, og sú yrði raunin á að það væri "Bakkaskip." Mönnum þótti það mikill frami og fjárvon eigi minni, að verða fyrstur til þess að tilkynna komu fyrsta skipsins á vorin. Lögðu menn á sig miklar vökur í þessu skyni um sumarmála- og lokaleytið. En svo bar það alloft við, að þó að skipið sæist, þá komst það ekki inn á höfnina fyr en viku eða hálfum mánuði síðar, vegna þess að aldrei lögði svo sjó, að fært þætti að sigla skipinu inn. Rjeð vindstaða auðvitað hjer einnig mikið um, því vindur varð að standa af hafi, helst af suðvestri, til þess að fært þætti að sigla inn. Oft var skipið komið inn undir bringarðinn, eftir viku sveim út og vestur af Vestmanneyjum eða Hafnarbergi, en varð svo að leggja frá ^{aftur} að svo búnu. Sömu búsigjum urðu þau skip aðsæta, sem inni lágu og út þurftu að komast. Komust þau einatt ekki út fyr en mörgum dögum eftir að þau voru búin til brottferðar. Þetta var að vonum mikil skapraun skipstjórum og hafnsögumönnum og þeim öðrum er hlut áttu að máli. Varð verslunin oft að greiða álitlegar upphæðir fyrir það, að skipin urðu að liggja inni á höfn lengur en um var samið. Voru mest brögð að þessu á haustin, því að þá var allra veðra von, en skipin hinsvegar sjaldnast leigð lengur en til ágústmánaðarloka. Þegar skip var ferðbúið og lestum lokað, var verslunarstjórnin ^{síðan} laus allra mála, og þurfti ekki að greiða legudagafje, þó að skip kæmist ekki út. Sundið, sem skipin fóru inn um og út aftur, heitir "Bússa", en hliðhalt því, að austanverðu, er þó aðalsundið, Binarshafnarsund, og koma sundin saman að innanverðu, áður en þverbeygt er inn og austur á lónið, sem skipin lágu á. Á "lóninu" gátu mest legið þrjú skip samtímis. Áður fyrrum

1) Sjónarvættið var í fyrstu ein specia, en síðar 4 krónur.

2) þ.e. frá 20.apríl til 11.mai.

varð að "svínbinda" skipin, sem kallað var: Frá skipinu lágu tvær festar að framan og aðrar tvær að aftanverðu, út í skerin sem liggja á báðar hliðar, land- og sjávarmegin. Þegar svo brim eða mikið hafrótt gjörði, brast stundum önnurhvor festin sjávarmegin og oftast er vissi í land-suðuráttina, því að þá mæddi óbrotið brimið og stríður straumur í vestur-átt svo þungt á skipinu, að hvorttveggja, samfara ofsaroki, olli því, að eitthvað varð undan að láta. Brysti þannig önnurhvor festin sjávarmegin, brast hin líka og loks allar festarnar, og var þá ekki sökum að því að spyrja, að þá rak skipið óöflugt upp á hellurnar fyrir innan, en á þeim var þá venjulega stórveltubrim. Bæði menn og skip voru því í afarmikilli hættu, ef skipin staðnæmdust þar. Slíkur sjávargangur er jafnan mestur um háflæðið og rak því skipið oftast yfir hellurnar og upp á sand, án þess að taka niðri eða brotna. Til þess að koma í veg fyrir slíkan voða að skip slitnaði frá festum, voru þau síðar látin liggja við svonefnt "sveifluakker" ("Svingl"). Lágu nú tvær festar út frá skærjunum sín hvoru megin - land og sjávarmegin - út í mitt lónið, þar sem skipið lá. Voru þær festar þar í stóran járnhring sem í botninum lá, en frá honum lá síðan öflug festi upp á framstefni skipsins og snerist hún á sigurnagla í miðju hringsins. Á þennan hátt tók brimið, vindurinn og straumurinn miklu minna á skipið en áður, því nú snerist það eftir vindi og straumi, jafnframt því sem ^{það} skipið lyftist upp við hvert öldusog, er undir það reið, eins og lægi það fyrir fjaðrakrafti. Skipstjóri sá er þessa ný-breytni tók upp, var danskur, og hét Christiansen. Forðaði hann ^{vafalaust} með þessu mörgum frá því að lenda í hinum kalda faðmi úthafsins. Kaldhæðni örlagann höguðu því þannig, að hann tók út af skipi sínu "Anne Louise" í Eyrarbakkaflóa skömmu síðar, á blálaglogni og besta veðri, en skipið sjálft, sem flutti saltfarm til Þorlákshafnar, strandaði þar nokkurum dögum eftir að skipstjórann tók út. Þegar skipin voru lögst við festar á höfninni, og svo vel um þau búið sem unnt var, var þeim heilsað úr landi með þrem dynjandi fallbyssuskotum og tveim flöggum, dregnum að hún. Var annað þeirra danski fáninn, en hitt lóðsflaggið, hvítt, með fimmblaðaðri rauðri stjörnu í miðjunni. Á haustin voru skipin kvódd á sama hátt og eins á sumrin, ættu þau ekki að koma aftur á því ári. Flest voru skipin frá 85 smálestum að stærð og 167 lestir mest. Komu mörg þeirra ár eftir ár, t.d. Thor, Terpsicora, Kristine, Niel, Elbo, Fredericia, Zephyr o.fl. Bær einn á Eyrarbakka sneri frambili til vesturs og var hann hærri en aðrir bæir þar í kring. Þótti þar næðingssamt, ef veður stóðu af vestur-átt og var því bærinn nefndur "Nepja". Jafnvel þó nafnið væri ekki óviðeigandi, þótti það ekki nógu dýrðlegt og fóru menn því að hugsa upp annað nafn og veglegra. Nú bar svo vel til, að einhver málfræðingurinn hafði bent á, að nafnið Zephyr þýddi hægán vestanblá og væri því bæði veglegt

og rjett nafn handa Nepju gömlu. Var hún síðan nefnd Zephyr í höfuðið á gömlu skútunni þrímöstruður, en í daglegu tali og í framburði varð nafnið "Seffír". Auk erlendu skipanna, hafði verslunin einnig milliferðabáta í förum. Fóru þeir með ströndum fram, austur í Vík í Mýrdal, til Grindavíkur, Keflavíkur, Háfnarfjarðar og Reykjavíkur. Minnþeirra (seglskip) hjét "Den lille". Var hann ekki stór en allgott skip. Síðar var þar og annar bátur (eimbátur) er "Oddur" hjét. Hann átti að vísu ekki að heita þórarinn", heldur danska nafninu "Pil". Þetta nafn breyttist einhvernvegin í íslensku þýðingunni og varð "Oddur". Slíkan silakepp á sjó og valþroka hefi jeg aldrei þekkt; reyndi jeg hann oft að því, jafnvel í bláhvítalogni og rjómasljettum sjó!

Verslunarhættir við Eyrarbakkaverslun.

Afgreiðslan. Í þau sextánár, sem jeg var við Eyrarbakkaverslun, frá 1886 til 1902, höfðu nálægt 3750 manna föst viðskifti við hana. voru þeir nákvæmlega skrásettir, og hlaut hver sitt "númer". Þannig átti jeg t.d. nr. 1925. Gætu þeir ekki ságt til um "númer" sitt eða þeirra sem þeir áttu að versla fyrir, gætu þeir ekki fengið afgreiðslu, nema því aðeins að þeir hefðu heimildarskjál í höndunum frá þeim sem reikninginn átti. voru þessi skírteini kölluð "Bevis". Á þeim var venjulega tekið fram hvaða vorur handhafi slíks skjals átti að fá, eða fyrir hve mikla fjárhæð í vorum eða peningum mætti afhenda honum. Þegar búið var að afgreiða manninn gegn slíku heimildarskjali, var nafn hans skrifað á það, dagsetning o.s.frv. og það síðan dregið á band og geymt vandlega. Jafnframt var þess getið í viðskiftabók þess, er reikninginn átti, að úttektin hefði átt sjer stað gegn "Bevis". Væri ósin mikil og sendimaður mundi ekki númer sitt eða þess, er hann átti að versla fyrir, varð hann oft að biða þess alllengi að fá afgreiðslu, vegna þess að þá var enginn tími til þess að leita að "númerinu" í númerabókinni. Það var því nauðsýnlegt að muna "Númerin" sem best. Orsökina til þess, að svo strangt var gengið eftir númerunum var sú, að áður fyrru höfðu menn hnúplað úr reikningum manna, með því að segjast eiga að taka út úr þeim. Eigi að síður gat það viljað til, að menn fölsuðu þessi heimilda-skjöl. Gat það verið miklum erfiðleikum bundið, að rannsaka slíkar falsanir og hafa hendur í hári sökudólgisins. Jeg gjori ráð fyrir að enn sjeu til slík heimildarskjöl eða skírteini og væri fróðlegt að sjá sum þeirra. Jeg hefi eignast 60 þessi eða skírteini með rithönd sjera Eggerts Sigfússonar á vogsósum. Eru þau ærið skírteini með rithönd sjera Eggerts Sigfússonar á vogsósum. Eru þau ærið einkennileg og efnisrík, og lýsa honum betur en margt annað, sem hann hefur sagt og ritað. viðskiftabækurnar voru á stærð við algengar spari-sjóðsbækur og var nafn og töluröð eigandans skrifað framan á hana. Í þessum bókum voru allar þær vorur ^{skrifaðar} sem viðskiftamaðurinn tók út eða inn í þessar bækur voru allar þessar viðskiftabækur gerðar upp lagði inn á árinu. Viðvárslok voru allar þessar viðskiftabækur gerðar upp

og búið til eftirrit af hverri þeirra. voru þessir reikningar sjaldnast tilbúnir fyr en í lok aprilmánaðar næsta ár og voru þá sendir út um sveitirnar með pósti eða fyrstu ferðum sem fjellu. Biðu menn með mikilli óþreyj eftir eftirritum þessum. Bændur voru ekki síður áftirvæntingarfullir að sjá hvernig "reikningurinn liti út", en þeir sem nú leita hamingjunnar í happdrætti. Höfðu þeir oft beinlínis áhyggjur út af þessu.

Bækurnar voru bundnar með togleðri í knippi, tuðtugu í hverju, voru þær á daginn geymdar í marghólfaðri hillu eða skáp, en um helgar og á nóttum í eldtraustum járnskáp. Stóð hann í einu horni smásölubúðarinnar, bak við sæti verslunarstjórans. Með þessu fyrirkomulagi, sem nú hefur verið lýst, var bókfærslan auðveld mjög og einföld. Mál og vigt varningsins var fært inn í ullar- eða fiskbækur eftir því sem við átti, og bækurnar síðan sendar inn í búð. Þar var fært inn úr þeim í viðskiftamannabækurnar (litlu) eftir þeirri röð, sem nöfnin stóðu í ullar- eða fiskbókunum, og viðskifta mennirnir síðan afgreiddir. Var þá kallað upp nafn mannsins eða hann leitaður uppi og hófst þá afgreiðslan tafarlaust. Væri hann ^{ekki} viðlátinn, eða að hann kæmi stundarkorni síðar, gat hann ekki komist ^{af} fyrri en bókfærslumaður hafði afgreitt þann sem fyrir var, nema svo stæði á, að annar bókfærslumaður gæti gjört það. Í þessu efni, sem öðru, var viðhöfð hin stakasta reglusemi. Gat það því einatt verið bagalegt fyrir viðskiftamanninn, að vera ekki viðbúinn þegar nafn hans var kallað upp.- Á lestunum byrjaði afgreiðslan kl. 6 að morgni, og ^{þá} henni haldið áfram óslitið, fram til kl. 9 að kvöldi. Verslunarþjónarnir skiftust þá á um að fara heim til máltíða, eftir því sem ákveðið var fyrirfram um hvern þeirra, kl. 9 og kl. 10 til morgunverðar, en kl. 3 og kl. 4 til miðdegisverðar. Var þá blásið í lúður svo hátt og snjallt, að allir bæði utanbúðar og innan gátu vitað hvað tímanum leið. Til hverrar máltíðar var ætluð ein klukkustund. -

Við hlið hvers bókhaldara stóð jafnan unglingsmaður eða byrjandi verslunarmaður. Var hann kallaður "Afhæðingsmand" og laut hann boði ^{þá} bókarans í einu og öllu. Hlutverk hans var það m.a. að sýna viðskiftamönnum vörurnar, velja þær með honum, vega þær, telja og mæla, eftir því sem um var beðið og bókarinn sagði fyrir um. Jafnframt þessu skráði hann það í viðskiftabók mannsins, þegar afgreiðslumaðurinn kom aftur og sagði til um hvað hann hefði látið úti. Allt sem skráð var, var skrifað á dönsku, og enn fremur viðtöl öll á milli verslunarstjóra og bókara annarsvegar, og viðtöl þeirra við undirmenn sína hinsvegar, fóru fram á því máli.

Aftur á móti töluðu innlendir menn móðurmál sitt við viðskiftamennina og jafnvel við yfirmenn sína alla, nema verslunarstjóran. ¹⁾ Kom þá stundum fyrir að Þanirnir töluðu ekki íslenskuna sem best. Eru ^{sagðar} til margar sögur af því, er landar og Þanir ræddust við og skildu illa, eða alls ekki, hvor

1) Nielsen. Thorgrimsen mælti íslenska tungu mjög vel.

annan. Ein þeirra, sem einnig er gott dæmi þess, hvernig afgreiðslunni var hagað, er þannig: Danski bókarinn segir við afgreiðslumann sinn: "Pot og Pægl Brændevin!" Afgreiðslumaðurinn endurtekur þetta, fer samtundis og mælir viðskiftamanninum hið umbeðna. En er hann kemur til bókararðs aftur, er honum íslenskan tungutamari og segir: "Fimm pela brennivín. Daninn verður æfur við og segir með miklum rembingi: "Hva' be' har?" Jeg har sagt Du skulde maale ham Pot og Pægl, men nu har Du maalt ham fem Pægl! Altsaa giver Du ham een Pægl!" - - Það var venja sumra manna þar eystra, þegar þeir ávörpuðu aðra menn, að segja: "Hvað skrafið þjer þá" í stað: "Hvað segið þjer þá til!". Einhverju sinni bar svo til, að karl nokkur hitti Lefolli á förnum vegi. Heilsaði karl honum og segir: "Jæja, hvað skrafið þjer þá, Lefolli minn??" Lefolli varð fár við, og svaraði um hæl: "Jeg skraber ikke noget!" - -

Á vorin, um vorlestirnar, og oft endranær, var ösin svo mikil, að til vandræða horfði með afgreiðsluna, vegna troðnings og þrengsla, og var þó búðin stór. Á slíkum dögum bar það iðulega við, að þó aðbúið væri að afgreiða menn allan daginn slitalaust og af mesta kappi, þá voru jafn-margir eða fleiri eftir að kvöldi til næsta dags, eins og þeir voru að morgni þegar byrjað var. Voru það oft hátt á annað hundrað fastra við-skiftamanna. Stóð slík ös einaát dögum saman. Urðu menn þá að bíða í 2 - 3 daga, til þess að komast að. Austanmennirnir og þeir aðrir sem lengst voru að komnir, ljetu það ekki á sig fá, heldur biðu rólegir uns röðin komað þeim. Þeir þurftu að bíða hvort sem var, til þess að hvíla bæði sjálfa sig og hesta sína sem best. Bakkamenn og næsveitarmenn voru vitanlega daglegir gestir og fastir viðskiftamenn verslunarinnar. Voru margir þeirra "leiðir langþurfamenn", sem sjáðnast máttu biðja um mikið út á reikninginn sinn, því naumast var hjá þeim um miklar inneignir að ræða, heldur meiri og minni skuldir. Skuldir þessar borguðust þó venjulegast upp að mestu leyti einu sinni á ári. Gerðist það á kaupféðinni á vorin, er þeir höfðu lagt inn afla sinn eftir vertíðina, ef hún þá hafði gengið samilega. og ull af nokkurum kindum, eða á haustin, er sumarkaupið var komið inn á reikning þeirra. Þessum mönnum - og þeir voru margir - var máské nóg að fá við og við eina eða tvær skeffur af rúgi, sem þeir svo möluðu sjálfir, til að hafa útakast á grautinn sinn, eða þá þeir fengu "sitt pundið af hverju", sem kallað var, en það var: 1 pund af kaffi, 1 pund af kandissykri og hálft pund af rót (exportkaffi). Aldrei vissi jeg til þess að verslunarstjórinn ljeti þessa menn synjandi frá sjer fara. enda var honum allra manna kunnugast um hagi þeirra og fann oft sárt til með þeim, ef þeir liðu skort. Þetta margendurtekna hugtak: "Sitt pund-ið af hverju" og stundum einnig: "Sín ögnin af hverju" skildu allir og vissu við hvað var átt. Það var orðið rótfast í hugum manna og meðvitund.

Fyrir jól og aðrar stórhátíðir fengu menn venjulega ^{einhverja} frekari úrlausn, t.d. 1 pund af brauði, skonroki, hagldabrauði eða skipsbrauði, 1 eða 2 pund af púðursykri (Farin) ^{1/4}pund af munntóbaki eða ^{1/2} rjólköggul. Loks var það talin sjáfsögð skylda, að láta menn fá á jólapelann og aldrei minna en á þriggjaþelaflösku og má segja að "lítil sjeu not lífsins án sælgætis!" Það þótti sælgæti þá, þó ekki væri það meira en þetta nje margbrotnara, og vist er það, að menn áttu þá engu síður en nú, gleðileg jól, sem geymdust í hugum manna um aldur og æfi, sem sannkallaðar sælustundir. - [Jafnframt sínum eigin vörum, voru sveitabændur einatt með vörur fyrir aðra, kunningja sína, börn sín og vinnuhjú. Þannig var Markús gamli Jónsson frá Bakkakoti í Meðallandi oft með sín 2-3 pundin af ull fyrir um og yfir 20 menn aðra frá heimili sínu eða nágrönnum. - Þegar byrjað var að afgreiða, dró viðskiftamaðurinn blað eða bók upp úr vasa sínum. Þar á var ritað vörumagn hans eða annara, sem hann verslaði fyrir, verðmæti þeirra eftir því sem hann hafði getið sjer til eða gert sjer áætlun um áður en hann fór að heiman og loks þær vörur sem hann þurfti að fá út. Hið fyrsta sem farið var fram á, var venjulega og undantekningarlítið, þriðjungur í peningum, því um skuldir var naumast að ræða þegar búið var að leggja inn ^{þetta} ^{þetta} lestunum. Þvínæst var beðið um brennivín, 2-4 potta, sumir jafnvel 1 eða 2 kvartél (40 - 80 potta). Það voru raunar ekki nema stærstu bændurnir, og þeir, sem mjög voru hneigðir til víns, sem leyfðu sjer slíkt eða þá þeir sem bjuggu við þjóðbraut og höfðu greiðsölu. Það var mælt um Magnús gamla á Skaftárdal, að hann seldi vín og græddist fje á. Einhverju sinni ^{er} ^{bat} það bróðir hans, hann um eitthvert lítilræði, á hann ^{þá} að hafa sagt: "Jeg get það, en jeg geri það ekki". Varð þetta á síðan að orðtaki þar eystra. Að peningunum og brennivíninu fengnu, báðu menn um kornmatinn, kaffi, sykur, kol og salt, lit og járn, ljái og brýni o.s.frv. og lítið eitt af "kramvöru" en því máfni var álnavaran nefnd. Yrði úttektin meiri, en verði innlögð varningsins nam, þá var sjálfsagt að draga úr henni, sína ögnina af hverju, öllu, nema peningunum og brennivíninu, því það hvorttveggja varð að koma til skila eins og um var talað. Að afgreiðslu lokinni, var það ófrávíkjanleg venja, að viðskiftamaðurinn fengi á "ferðapelann" og var það sjaldan minna en þriggjaþelaflaska af brennivíni. Væri um stærri viðskiftamen, að ræða, þá fengu þeir á tveggja eða fjöggra-potta kút. Eins var það sjálfsagt að bændurnir, synir þeirra eða vinnumenn, hefðu ávalt nóg á pytlunni meðan þeir stóðu við. Entist mörgum þeirra þessi "björg" svo vel, að þeir gátu gert sjer og vinum sínum gott af því á heimleiðinni eða jafnvel um lengri tíma. Sjaldan voru langferðamenn þó svo drukknir, að þeir gætu ekki haldið leiðar sinnar þess vegna. Aðalvínforði verslunarinnar var geymdur í "kjallaranum". Úr honum var vínið flutt í ámu eina, sem lá á hliðinni við norðurvegg búðarinnar.

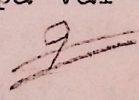
Áma þessi, sem tók ll lag^aertunnur, entist samt ekki legur en svo á lest-
unum, að hana varð að fylla að áliðnum degi, þó fleytifull væri að morgni.
Afarstór "krani" var á öðrum botni hennar og tveir smærri "kranar" út frá
honum til beggja hliða. Mátti svo segja, að þúan stæði út úr þeim allan
daginn, enda hafði sá er vínið mældi ærið að starfa, því sífellt var hrópað
"Þrjá pela! Þrjá pela! Hálfpela! Hálfpela! Kvartpela! Staup! Staup! Staup!..
.... var þá auðvitað átt við Brennivín og ekki neitt annað!!" Það voru
nálega 1800 líttrar af þessari nauðsynjavöru (!) sem daglega gengu út um
lestirnar. Auk ámu þessarar var önnur venjuleg lagertunna, með brennivíni
af bestu tegund og hrökk hún venjulega til yfir daginn. Tunnur þessar
nefndu sumir í spaugi: "Stóru synd" og "Litlu synd!". Var okkur sjerstaklega
tekinn vari fyrir því að drýgja ekki slíkar syndir, jafnvel þó freisting-
in væri mikil hjá sumum. Romm (hið víðfræga "Bakkaromm") Cognac, Whisky,
og yfirleitt allskonar vintegundir hafði verslunin ávalt til sölu.
Auk brennivínsins voru einnig ýmskonar meðul á boðstólum t.d. verk- og
vindeyðandi dropar og "Grassia" svo og allskonar áburðarmeðul. Voru ávalt
til nægar birgðir af þessháttar varningi. Þurftu menn þá ekki á "recepti"
að halda, þó beðið væri um sem svaraði einum eða tveim "Hundaskömtum"!!
Sjaldan reið kvenfólk til kaupataðarins, og allra sist að það kæmi langt
að. Var það því venja búenda að fara ^{Hönnun sinn um} þeim einhvern dreitil á færðapelanum,
er þeir komu heim úr kaupstaðnum, því ekki máttu þær fara á mis við öll
þessa heims gæði. Var þetta venjulega hálf eða heilflaska af víni sem
kallað var "kvennavín." Vín þetta var búið til á þann hátt, að tekinn var
stór flókahattur, á stærð við meðalskjólu, hreinn og vel þveginn. Hann
var hengdur á þrem böndum upp í bita í "kjallaranum". Ofan í hann voru
látin umsóp öll úr sykurskúffunum og síðan bætt við það púðursykri (Farin)
eftir þörfum. Því næst var sjóðandi vatni helt í hattinn, og sykurlögurinn
látinn síast í gegn um hann ofan í afarstórt trjeker. Við þetta bættist
svo hæfilega mikill vínandi, en kirsuberjalegi blandað við allt saman til
þess að liturinn yrði fagurrauður og sem girnilegastur. Þegar þessari
blöndun var lokið var ekki annað eftir, en að seta lögin á flöskur, og ganga
frá þeim. Þegar búið var að reka tappana í flöskurnar, með til þess gerðri
tappavjel, og djúfa flöskustútunum ofan í bráðið lakk, rautt eða grænt
eftir atvikum, voru límdir á þær forkunnar fagrir miðar. Voru þeir prýddir
myndum af vínberjakönglum, logagyllum engla-hámyndum ^{öllum} í hornum en Amor og
og Venus í miðju. Vorum við ætíð hrifnir af þessu sköpunarverki okkar og
þótti það harla gott. Það liggur í augum uppi, að allur þessi brennivíns-
straumur hlaut að hafa ~~í för með sjer~~ mikinn og palmannan drykkjuskap í
för með sjer, og leiða sannkallaða "brennivínsöld" yfir landið. Keyrði jafnvel
svo úr hófi, að öllum hugsandi mönnum hlaut að standa stuggur af. Leiddi
það til þess, að mörg bindindisfjelög voru stofnuð. Verður þeirra að nokkum

Áma þessi, sem tók ll lagertunnur, entist samt ekki legur en svo á lestunum, að hana varð að fylla að áliðnum degi, þó fleytifull væri að morgni. Afarstór "krani" var á öðrum botni hennar og tveir smærri "kranar" út frá honum til beggja hliða. Mátti svo segja, að þúan stæði út úr þeim allan daginn, enda hafði sá er vínið mældi ærið að starfa, því sífellt var hrópað "Þrjá pela! Þrjá pela! Hálfpela! Hálfpela! Kvartpela! Staup! Staup! Staup!..
.... var þá auðvitað átt við Brennivín og ekki neitt annað!!" Það voru nálega 1800 líttrar af þessari nauðsynjavöru (!) sem daglega gengu út um lestirnar. Auk ámu þessarar var önnur venjuleg lagertunna, með brennivíni af bestu tegund og hrökk hún venjulega til yfir daginn. Tunnur þessar nefndu sumir í spaugi: "Stóru synd" og "Litlu synd!". Var okkur sjerstaklega tekinn vari fyrir því að drýgja ekki slíkar syndir, jafnvel þó freistingin væri mikil hjá sumum. Romm (hið víðfræga "Bakkaromm") Cognac, Whisky, og yfirleitt allskonar vintegundir hafði verslunin ávalt til sölu. Auk brennivínsins voru einnig ýmskonar meðul á boðstólum t.d. verk- og vindeyðandi dropar og "Grassia" svo og allskonar áburðarmeðul. Voru ávalt til nægar birgðir af þessháttar varningi. Þurftu menn þá ekki á "recepti" að halda, þó beðið væri um sem svaraði einum eða tveim "Hundaskömtum"!! Sjaldan reið kvenfólk til kaupataðarins, og allra sist að það kæmi langt að. Var það því venja búenda að fara þeim einhvern dreitil á færðapelanum, er þeir komu heim úr kaupstaðnum, því ekki máttu þær fara á mis við öll þessa heims gæði. Var þetta venjulega hálf eða heilflaska af víni sem kallað var "kvennavín." Vín þetta var búið til á þann hátt, að tekinn var stór flókahattur, á stærð við meðalskjólu, hreinn og vel þveginn. Hann var hengdur á þrem böndum upp í bita í "kjallaranum". Ofan í hann voru látin umsóp öll úr sykurskúffunum og síðan bætt við það púðursykri (Farin) eftir þörfum. Því næst var sjóðandi vatni helt í hattinn, og sykurlögurinn látinn síast í gegn um hann ofan í afarstórt trjeker. Við þetta bættist svo hæfilega mikill vínandi, en kirsuberjalegi blandað við allt saman til þess að liturinn yrði fagurrauður og sem girnilegastur. Þegar þessari blöndun var lokið var ekki annað eftir, en að seta lögin á flöskur, og ganga frá þeim. Þegar búið var að reka tappana í flöskurnar, með til þess gerðri tappavjel, og djúfa flöskustútunum ofan í bráðið lakk, rautt eða grænt eftir atvikum, voru límdir á þær forkunnar fagrir miðar. Voru þeir prýddir myndum af vínberjakönglum, logagyllum engla-hámyndum öllum í hornum en Amor og og Venus í miðju. Vorum við ætíð hrifnir af þessu sköpunarverki okkar og þótti það harla gott. Það liggur í augum uppi, að allur þessi brennivíns-straumur hlaut að hafa í för með sjer mikinn og palmannan drykkjuskap í för með sjer, og leiða sannkallaða "brennivínsöld" yfir landið. Keyrði jafnvel svo úr hófi, að öllum hugsandi mönnum hlaut að standa stuggur af. Leiddi það til þess, að mörg bindindisfjelög voru stofnuð. Verður þeirra að nokkum

4
 Sein, am 18ten Hofplatzes, Hess. i. Lande von sein Eitelmann, Eger/Koti,
 His-mangi, Johann Eitel, Jakob; Voder/Koti und Herr Stefan von Hies/Koti
 und admodus verghumarius von Herr Chr. Timmer Konsull und Herr, von
 Haus, an Herrn Einar Eger/Koti von Herr Martin Smith Konsull. Til Herr, Einar/Koti
 brief utand, y vom 18ten, Herr postships von von.

getið síðar. - - Auk hinna mörgu föstu viðskiftamanna var og fjöldi annara sem versluðu í "lausakaupum", þ.e. fyrir peninga, ull eða aðrar vörur á ljetta vog. Enda þótt peningar væru lítið sem ekki notaðir í viðskiftum manna á milli í þá daga, kom þó einatt "drjúgur skildingur" inn á þennan hátt. Það ~~væru~~ þeir Jón á Loftsstöðum, ~~þá~~ Isólfur bróðir minn og jeg, sem oftast höfðum þessa verslun á hendi yfir sumartímann, án þess þó að hafa "Afhandlingsmand" okkur til aðstoðar. Á öðrum tímum gegndu ýmsir ^{adru man} þessum störfum og var ávalt mikið annríki og ónæði samfari þeim. - - Almenningi, bæði til lands og sjávar, þótti gott að skifta við Eyrarbakka-verslun. Þótti hún framúrskarandi áreiðanleg og lipur í viðskiftum, enda vissi jeg aldrei til þess, að nokkuru sinni væri kvartað undan rögri vog eða mæli. Vörurnar, þóttu að vísu nokkuð dýrar, en voru annálaðar fyrir gæði, svo að óvíða þóttust menn eiga kost á betri varningi. - - Til fróðleiks, og eins til þess að sýna, hve umfangsmikil Eyrarbakka-verslun var, skulu hjer taldir nokkrir liðir útreikningum verslunarinnar eins og þeir voru árin 1875 og 1892. Varð hún þó mun umfangsmeiri síðar. Árið 1875 komu 10 skip til verslunarinnar en 1892 voru þau 14.

	1875	1892
Inneignir	Kr. 24512,09	24433,49
Útistandandi skuldir	- 19382,47	75870,58
Kostnaður	- 5145,64	6765,80
Laun	- 7257,21	15011,83
Verslunarágóði	- 7439,99	3301,82
Vörubirgðir	- 119155,12	221506,75
Verslunarmagn	- 427449,29	611870,16
Eyðslufje	- -	2875,80
Rýrnun og lök vigt	- 817,04	1138,17

Reikningar þessir eru gjörðir í lok ágústmánaðar hvort árið, þegar öllum vor- og sumarlestum er lokið. Þess ber að gæta, að þá var hver króna þre-
jafnvel fjórfalt verðmeiri en nú er. - - - (1937)

Starfsmenn verslunarinnar. Rúmið leifir ekki að geta allra þeirra verslunarmanna sem um lengri eða skemmri tíma störfuðu við ^{Eyrarbakka} (verslunina). Verður aðeins þeirra getið, sem þekktastir voru og lengst háfðu starfað við hana. Skal þá fyrst getið Guðmundar sál. Guðmundssonar bóksala, sem var í þjónustu verslunarinnar samtals um 56 ár. Hann var ástundunarsamur mjög, nákvæmur og ábyggilegur. Guðmundur ritaði fagra rithönd. Var hún ávalt jafnfögur, hvort sem hann ritaði hratt og af kappi eða hann lagði sig til. Síðustu ár sín átti Guðmundur heima hjer í Reykjavík, og er nú fyrir skömmu látinn. Synir hans eru þeir Guðmundur kaupmaður á Selfossi og Sigurður bóksali á Eyrarbakka. - Kristján Jóhannesson (d. 8. febr. 1910, 43 ára að aldri) var um tekt, er hann kom sem vikadrengur til Nielsens gamla. Sá hann skjótt hve góður, ráðvandur og athugull piltur Kristján heitinn var, og tók hann því í búðina til sín. Við vorum samtímis við verslunina þau 16 ár sem jeg starfaði við hana, og auk þess vorum við í stjórn Spari-

sjóðs Árnessýslu um 10 ára skeið, ásamt Guðjóni Ólafssyni (d. 27. júní 1918 65 ára að aldri), þar til jeg fluttist til Reykjavíkur. Jeg þekkti Kristján manna best og reyndi hann ávalt að tállausri tryggð, staðfestu og samvisku semi. Kristján var manna glöggastur á tölvísi, þó eigi væri hann lærður í þeim fræðum. Var honum jafn sýnt um reikning og tölur, hvort heldur var í huganum eðan með pennanum. Svo minnugur var hann á tölur, að hann mundi svo að segja hvers einasta fasta-viðskiftamanns. Nægði að segja til um nafn viðskiftamannsins, gerðist þess þá ekki þörf að fletta upp númerabókinni, ef Kristján var einhversstaðar á næstu grösum. Sparisjóði Árnessýslu stjórnaði hann til dauðadags með frábærum dugnaði og árvekni. Var það mik- ið tjón fyrir Eyrarbakka er hann fjell svo skjótt frá. - Guðjón Ólafsson var hinn mesti ágætismaður, glaður og góður við alla, smáfyndinn og vel hagarður. Eru til margar smellnar vísur eftir hann. Því miður hefur hann lítið haldið þeim á lofti, því hann var dulur í skapi að eðlisfari. Fákiftinn var hann um aðra menn og þeirra hagi en því raunbetri ef til hans var leitað um góð ráð. - Siggeir Torfason var meðal þeirra fyrstu, er jeg kynntist þegar jeg kom til verslunarinnar. Mun mjer seint gleymast hve leiðbeinandi hann var og ljúfur við mig, ungan og óreyndan ungling, hve umburðarlyndur og átölulaus (~~hann var~~) ef eitthvað bar út af, og var hann þó skapmikill. Var hann ávalt reiðubúinn til þess, að leiðbeina mjer með hógværð og stillingu, hvernig þetta eða hitt ætti að vera. Það má telja happ fyrir hvern ungan mann, sem lítið kann og er einurðarlítill, að kom- ast undir stjórn slíkra manna sem Siggeir ~~er~~. Svo var um mig. Guðmundur Ogmundsson, bróðir Brands sál. á Kópavatni, (~~tengdabroðir Gunnars-E, -Kvaran~~) var einn hinn skemtilegasti og spaugsamasti maður sem jeg hefi verið sam- tíða. Var bæði gagn og gaman að eiga viðræður við hann. Aðrir bókarar sem voru samtímis mjer, voru, auk nokkura annara, þessir: Hjálmar sál. Sigurðs- son, ~~Guðjón Ólafsson~~, Þosteinn Þorgilsson, faðir Ólafs sál. verkfræðings, Gísli Jónsson, sem ~~nú er~~ hjá Nathan & Olsen, Guðmundur Oddgeirsson, (d. í Buenos Eyres 5. nóv. 1920), Guðmundur Guðmundsson, sem nú er á Selfossi, Pjetur sál. Guðmundsson og síðast en ekki sist hinn gamli fjelagi minn og sambylismaður Jón eldri Jónsson á Loftsstöðum. Þjuggum við Jón á Loftsstöð um í mörg ár saman hjá þeim Halldóri sál. Gíslasyni trjesmið og konu hans Guðrúnu Einarsdóttur, sem ~~nú býr~~ hjér ~~í~~ þeim. Á því heimili hittumst við oft, allir þessir fjelagar og samsfarfsmenn. Ræðum við saman, sungum og sögðum sögur. Eru mjer margar þær stundir ógleymanlegar, sem við dvöldum á þessu indæla, friðsama og fágæta heimili. - Ýmsir danskir verslunarmenn voru að staðaldri við verslunina, t.d. Carl Danielsen, Chr. Lange, sem síðar var hjér í Reykjavík, L. Larsen, sem síðar varð verslunarstjóri hjér hjá Thomsen og druknaði á Viðeyjarsundi 26 júlí 1884 ásamt Sigurði Sigurð syni, kennara við Latínuskólann. Larsen var að vísu farinn af Eyrarbakka

áður en jeg kom þangað, en jeg komst í góð kynni við hann á árunum 1882 og 1883, auk þess sem jeg kynntist honum meðan hann dvaldi á Eyrarbakka. Margir voru þeir fleiri, þó ekki nefni jeg nöfn þeirra, sem jeg var samtíða þar eystra. Er mjer óhætt að fullyrða að þeir voru hinir viðkynningar bestu og vönduðustu menn. Reyndust þeir mjer allir sem bræður og bestu fjelagar. Minnist jeg þeirra allra með vinsemd og þakklæti, og það því frekar af þeim ástæðum, að síðar á lífsbraut minni urðu þeir menn á leið minni, sem jeg get ekki sagt slíkt hið sama um, og reyni að gleyma. - - í vefnaðarvörubúðinni voru oftast tveir eða þrír karlmenn og tvær stúlkur. Lengi voru þeir Guðmundur sál. Oddgeirsson og Guðmundur Guðmundsson (nú á Selfossi) í þeirri deild. Er þeirra fyr getið. Ennfremur nokkrir danskir menn, t.d. Danielsen og Bergmann, en lengst allra ^{þær} Ingibjörg Halldórsdóttir, sem síðar giftist Bergmann og býr nú í Kaupmannahöfn, og Sólveig Danielsen sem nú er hjer við verslun þeirra ungfrú Gunnþórunnar Halldórsdóttur og frú Guðrúnar Jónasson í Reykjavík. Loks var ungfrú Guðmunda, dóttir Nielsens gamla, lengi í þessari deild. Sveitabændurnir kepptust um að láta stúlkurnar afgreiða sig og ljetu það oft í ljósi við þær, að þeir óskuðu einskis fremur, en að "eiga það eftir", að mega koma næsta ár - og helst mörg þau næstu - til þess að verða þeirrar ánægju aðnjótandi að geta verslað við þær og njóta hollra og góðra ráða þeirra við að velja sem bestar og hentugastar vörur. Nutu þær almenningshylli, enda fór mikið orð af því hve liprar og leiðbeinandi þær voru. - - Meðal hinna mörgu starfsmanna verslunarinnar var einn, sem nefndur var "Brennivínsmaðurinn." Starf hans var að vísu ekki erilsamt nje umfangsmikið, en arg samt mjög og eirulaust. Voru til þessa starfa jafnan valdir þeir menn sem ekki gátu haft ferilvist mikla, eða voru á einhvern hátt bagaðir. Gátu þeir setið eða staðið í sömu sporum við starfa sinn allan liðlangan daginn. Naumast mun nokkur annar maður viðverslunina hafa haft ónáðissamara nje vanþakklátara starf en hann, því ávalt var verið að hrópa til hans á þessa leið: "Tvo pötta brennivín!, þrjá pela, hálfpela, staup! staup! staup! "Brennivínsmaðurinn" varð auðvitað að endurtaka þessi orð, jafnskjótt sem þau hljómuðu í eyrum hans, og segja: "Tvo pötta brennivín! - Þrjá pela! - Staup! o.s.frv. eftir því sem við átti í hvert skifti. Sagði hann þá oft: "Tvo pötta! Ílát! - Þrjá pela! Ílát! - os.frv. Vildi honum oft fatast mjög í röðinni, enda voru þeir, sem við áttu að taka, ekki ávalt viðláttnir með ílát sín. Olli þetta oft hinu mesta masi og argafasi. - - Við búðarborðið stóð jafnan maður nokkur sem dyranna gætti. Var hann þrekvaxinn mjög, og hafði mikla krafta í kögglum. Komu þeir í góðar þarfir, ef svo bar undir að hann þyrfti að vippra þeim út fyrir aftur, er áleituðu, á þess að eiga nein forrjettindi á því að koma inn fyrir búðarborðið." Rjettindi þessi, að vera "boðið inn fyrir disk", hlátu menn að jafnaði með því einu, að leggja inn vöru sína í þeirri röð

sem þeir komust að vigtinni úti í vörugeymsluhúsunum. Voru nöfn þessara manna kölluð upp inni í búðinni eftir þessari röð og dyraverðinum boðið að opna dyr fyrir þeim. Stundum brá þó út af þessari venju einkum ef viðskiftamaðurinn átti miklum persónulegum vinsældum að fagna hjá verslunarstjóranum eða ef um athafnamikla efnamenn, ríka ullaarbændur eða útvegsmenn var að ræða. Stundum stóð þannig á, að mikilsmegandi viðskiftamenn höfðu farið fram á það ^{þynntum} við verslunarstjóran, að mega njóta þessara forrjettinda vegna annríkis eða af öðrum ástæðum. Mátti þá einatt sjá einum kennilegu brosi bregða fyrir og allspaugilegum ánægjusvip í andliti sumra, um leið og þeim þannig var skotrað inn fyrir borðið. Hinir sem fyrir utan stóðu, litu öfundaraugum til þessara "burgeisa", sem slíkrar náðar urðu að njótandi. Ekki var laust við, að í svip þeirra, sem þannig voru látnir ganga fyrir öðrum, lýsti sjer drýgindalegur hrokablær og ánægja yfir því, að vera hafnir svo hátt yfir alla aðra, að vera "boðið inn fyrir búðarborðið!!!" (!! Út af þessu bar það stundum til að í pataldur slæi milli dyravarðar og drukkinna ferðamanna, sem fóru í kjölfar þeirra, er inn var boðið og ruddust inn, hvað sem hver sagði. Þannig bar það til eitt sinn, að maður nokkur, austan Þjórsár, beið ekki boðanna, heldur rjeðist á dyravörðinn og hvað sem fyrir var, og óð rakleiðis að opiðni skúffu fullri af þúðursykri. Þreif hann þar fulla sleif af þúðursykri og bar að munni sjer. Maður þessi var utan víns hinn mesti meinhægðarmaður, og var því lítið um þetta fengið, og honum hegnt með því einu, að afgreiða hann ekki fyrri en röðin kom að honum. Þótti honum það engu minni mótgerð en hitt, að vera látinn bíða, eins og aðrir, fyrir utan búðarborðið. Maður þessi var jötunn að afli, og þó einhverjir hefðu þótst geta haft í fullu trje við hann, eða viljað reka hann út, hefði það verið bannað. Að lokum vil jeg geta þess, að hann var um eitt skeið einn hinn fraknasti ferjumaður við Þjórsá, alþekktur öðlingsmaður, sem margir áttu gott upp að unna. Þetta, að hann gæ gerði sig heimakominn við sykurskúffuna, var einungis gert til þess að ögra þeim sem á horfðu, en ekki af neinni illúð eða óráðvæðni. - -

Einkennilegt fólk. Ýmsir einkennilegir karlar voru á vegum verslunarinnar eða áttu heima á Eyrarbakka. Einn þeirra var Sigurður "fjórði", sem oftast var kallaður "Siggi fjórði". Var hann lengi aðstoðarmaður beykjanna svo sem fyr var getið og við laxverslunina. Auknefni sitt mun hann hafa fengið af því, að hann var fjórði vinnumaðurinn í röðinni með Sigurðarnafninu hjá ekkju einni, sem bjó á Bakkanum. "Siggi fjórði" var skjálgur nokkuð og stamaði mjög. Drykkfelldur var hann í meira lagi, eins og fleiri þakkarlar á þeim tímum, en hann var talinn gott hjú og trúr maður í stöðu sinni. "Siggi fjórði" hafði fengið fyrirheit um það, að ef skipið, sem flutti seinasta laxfarminn, kæmist í taka tíð, og heilu höldnu út úr höfninni, þá skyldi hann fá brennivín gefins á fjögrapottakútinn sinn græna.

x Ottadur in Quinsori, sonur Guðs Konungs frá Eyvík, Grinnassinnar, Grinn
hét sonur Álf's og Þynndis, hann vóru eiga; ein barna- og barnabarna-
mug á lífi; dugandi man og konur

1 Ísland gamli Helgum, Guðin Ólaf's Láti, Grinn og Laga.

Daginn sem skipið átti að fara út, vaknaði "Siggi fjórði" snemma og var á höttunum allan daginn. Þegar að því kom, að skipið leysti festar og lagði á sundið, stóð "Siggi fjórði" með öndina í hálsinum niðri í sjógarðshliði, blýskorðaður við vegginn og blindskakkaði augunum ýmist út til skipsins eða til þeirra er framhjá gengu. Mælti hann ekkert orð, þó á hann væri yrt. En þegar skipið skrapp út fyrir ysta boðann, heyrðu menn hann segja hátt og snjallt: "Gvu- gussé lof! Þa-þar slapp ann!" Hljóp hann síðan sem fatur toguðu, með kútinn undir hendinni inn í búð og krafðist verðlaunanna. - Maður hjet Álfur Skíðason frá Bor. Við verslunina var maður einn (sem var danskur. Höfðu fjelagar hans gaman af því að láta hann spreyta sig á íslenskunni, enda langaði hann til þess að læra hana. Þeir ljetu hann því kalla upp nöfn ýmsra manna þegar ösin var sem mest. Meðal þeirra var nafn Álfs þessa. Mun hann sennilega hafa orðið fár við er hann var nefndur "Alv Skíðson í Bor!"!! Erfiðast átti þessi danski maður með segja nöfn eins og t.d. Rosmhvalaneshreppur, Rauðilækur o.fl. Fyrira nafnið er ómögulegt að sýna, hvernig hann bar fram, en það síðara var eitthvað á þessa leið: "Rá-di-le-kúög!!" Þegar þeir þóttust vera búnir að kenna honum svo mikið í íslensku, að hann gæti farið að þýða einstök orð og setningar á danska tungu, ljetust þeir velja allra auðveldustu viðfangsefnin. M.a. ljetu þeir hann reyna sig á þessari setningu, sem þeir þó naumast munu hafa skilið sjálfir. Hún var svona: "Sólin er í hjálmaböndum og því er útlit fyrir, að hann ætli að þræsa í öfugan klósigann enn um hríð!" Pilturinn gafst alveg upp við að læra íslenskuna, enda var þessi fyrsta tilraun ekki neitt sjerlega aðgengileg eða auðveld. vantaði hann þó hvorki viðleitni nje góðan vilja til þess að hafa sem mest not af kenslunni. Manntetrið var þægur og þrautseigur við námið, þrátt fyrir það, þó hann sæi, að þeir voru að hlæja að honum. Hann hló þá líka og hjelt að sjer hefði þá tekist best upp, er mest var hlegið!! - - Hafnsögumaðurinn var mesti skynsemdarkarl, en ekki sem sterkastur í dönskunni. Þegar gömlutskip stjórnarnir komu í land til þess að sækja skipsskjöl sín og voru orðnir leiðir á biðinni, spurðu þeir hann stundum: "Hvad mener De om Vejret í Dag, Herr Lods?" Gamli maðurinn gretti sig, gaut augunum í allar áttir og upp í himinhvolfið og sagði síðan með miklum spekingssvip: "Je trúer vindurinn han blífur skral í dag, herr kaftæn!!!" Þessi tvö dæmi, sem ekki eru ólík hvort öðru, sýna að "bæði voru nú skæðin góð", þegar um málakunnáttu var að ræða bæði hjá dönum og Íslendingum. Yfirleitt lögðu Bakkamenn harla litla alúð við danska tungu og gerðu sjer far um að láta hana hafa sem minsta áhrif á málfar sitt. Mættu margir, ekki síst Reykvíkingar taka þá sjer til fyrirmyndar í þessu efni. Öllum þeim sem íslenskri tungu unna, hlýtur að taka það sárt, að heyra ungar og fagarar blómarósir segja, að þetta eða hitt sje "agalega lækkert!!".

Á hverju vori, þegar hvert skipið rak annað, voru ávalt margar og stórar körfur með tveim þrem fyrstu skipunum. Voru þær fullar af glervöru, diskum, skálum, spilkomum, könnum, krúsum og bollapörum. Körfur þessar voru aldrei opnaðar eða dreginn úr þeim nagli til þess að opna þær, fyr en konum tveim, báðum á áttatréðisaldri, hafði verið gert boð um, að nú ætti "að opna körfurnar með glertauinu." Mættu þær þá í eigin persónu, til þess að vera viðstaddar þessa hátíðlegu athöfn. Konur þessar voru þær Kristín Jónsdóttir Gottsveinssonar og Þórey Guðmundsdóttir. En því voru þær æfinlega tilkvaddar, að þær máttu velja sjer svo margt og mikið af því sem glervörukörfurnar höfðu að geyma, sem þær með nokkuru móti gátu komist yfir og keypt. Forréttinda þessara, fram yfir aðra, höfðu þær notið um margra ára skeið. Gerðu þær sjer síðan margar ferðir upp um sveitirnar og gáfu vin-konum sínum þessi dýrmætu djásn, ásamt orlofskókunum, silki-handlínunum, svuntu- og peysufataefnunum eða einhverri annari forlataflíkinni, sem sveita konunum kom svo vel að fá. Stundum komust gömlu konurnar í stökustu vandræði, vegna þess, að þær höfðu þá ekki ávalt næga peninga til að kaupa allt það, er þær girntust, og urðu með tárnotum augum að horfa á eftir margri fásjeðri forlatakönnunni fara inn í búð til þess að seljast þar. Gömlu konurnar voru vinsælar, og var því oft tekið frá og geymt handa þeim, að minnsta kosti það, sem þeim þótti dýrmætast. Það voru purpuralitu mjólkur-könnurnar litlu, logagyltu, með ljósbláu röndina um miðjuna!!

Kaupgjald og greiðslur. Kaup fastra verslunarþjóna, þeirra, sem bjuggu í "Húsinu" var 100 krónur fyrsta árið, 200 næstu 3 árin og 400 krónur á ári, ef lengur voru. Auk þessa voru þeim ætlaðar 450 krónur á ári, fyrir fæði, húsnæði og þjónustu. Laun verslunarstjóranna veit jeg ekki um, að öðru leyti en því, að árið 1875 voru þau 3000 kr. en 1892 4000 kr. Sennilega munu þeir einnig hafa fengið einhvern ágóðahluta (Tantieme) af viðskifta-veltu verslunarinnar. Dagkaup karlmanna kr. 1,35 um vortímann og 2 kr. frá jónsmessu til ágústmánaðarloka. Kvenfólk og vikadrengir fengu 1 kr. dagkaup um vortímann en kr. 1,35 um sláttinn. Þeir sem unnu við skriftir á skrifstofu, lengri eða skemri tíma, t.d. á haust eða vetrarmánuðum fengu 20 aura um klukkutímann. Öll þau ár sem jeg var barnakennari á Eyrarbakka, (12) ár) vann jeg kvöld og morgna við skriftir á skrifstofu verslunarinnar fyrir þetta tímakaup. Þótt kaupið væri ekki hærri, dró það sig saman svo, að jeg hafði um 150 krónur yfir allan veturinn, frá 1. október til vertíðar, en þá fór jeg í verið til Stokkseyrar. Fyrir barnaskóla-kensluna hlaut jeg sama kaup, 150 krónur yfir veturinn. Samsvaraði það 5 tíma kenslu á dag. Daglaunamenn þeir ("erfiðismenn"), sem unnu úti við þegar atvinnan var mest um sumartímann, fengu auk dagkaups eina skonroks-köku og kvartpela af brennivíni fyrir hvern dag vikunnar. Var þessu svarað út á hverju laugardagskveldi. Í stað brennivínsins var kvenfólki afhent

einn kvartpeli af messuvíni. Þetta voru kallaðar "góðgerðir" en voru í rauninni ekki annað en einskonar launauppbót. Þessu var síðar breytt: Í stað "góðgerðanna" komu 12 aurar fyrir hvern virkan dag vikunnar, sem greidd-ir voru í peningum á hverju laugardagskveldi. Yfirleitt var kaupgjald allt og vinnulaun greitt í vörum, en þeir sem inni áttu, gátu þó ávalt fengið þriðjung inneignar sinnar greiddan í peningum. Eins þótti það sjálfsagt að allir, jafnvel þótt skuldugir væru, fengju peninga út í reikning sinn til nauðsýnlegustu þarfa, t.d. til opinberra gjalda, þinggjalds, prests og kirkju og annara slíkra áлага. Síðar voru þessi og fleiri gjöld skrifuð á milli reikninga og talin sem peningagreiðsla. Var þetta gjört til hægðar-~~auka allra þeirra~~ sem hlut áttu að máli, kröfuhafa og gjaldenda. Um eitt skeið gaf verslunin út gjaldmiðil þann er "vöruseðlar" nefndust. Þetta voru 1 kr., 2 kr. og 5 kr. pappirsseðlar og áttu að vera einskonar vöruávisanir. Seðlar þessir voru mjög illa þokkaðir, síst betur en landsbankakrónuseðl-arnir, sem notaðir voru hjer um eitt skeið. Verkamennirnir utan búðar voru alloftast á sumrum nálega 100 að tölu. Á öllum þeim hópum var aðeins einn maður sem jeg vissi til að dró saman "góðgerðirnar" sínar yfir allt sumarið. Ljet hann reikna þær sjer til peningaverðs á haustin og tók þær út. Þetta fje, og það sem hann hafði sparað sjer saman af sumarkaupi sínu, fór hann með til Reykjavíkur og lagði það inn í sparisjóðsdeild Landsbankans. Þegar þessi maður var látinn, rúmlega fertugar að aldri, kom það í ljós aðskonrokskökurnar og brennivínskvartpelarnir, ásamt öðrum þeim sem hann hafði sparað saman af sumarkaupi sínu, voru orðnir að tugum þúsunda króna. Lengi tíðkaðist sá siður, að bændur sendu vinnumennsina í verið, á Bakkann eða til Þorlákshafnar. Fyrir þann hluta ~~þessa~~ sem bændur áttu að standa straum af, ljetu þeir kaupamönnum sínum "Bevis" í tje. Á því var tiltekið hvað vermaður mátti taka út í reikning húsbónda sins, þess á meðal hið áður nefnda "sitt pundið af hverju". Sykurbirgðirnar voru því ekki meiri en svo, að þær nægðu jafnvel ekki fram að sumarmálum. Til þess að drekka ekki kaffið að þær nægðu var vinnumanninum nauðugur einn kostur að kaupa hann fyrir pen-^{þat}sykurlaust var vinnumanninum nauðugur einn kostur að kaupa hann fyrir pen-
inga. Þ-essa aðstoðu notuðu ýmsir smákaupmann og aðrir þeir sem inni áttu, og keyptu smám saman upp allar sykurbirgðir verslunarinnar. Til þess að afla sjer peninga seldu nú vinnumennirnir smjör, fisk og brauð af mötu sinni og keyptu sykur hvar sem hann var að fá, eða aðrar þær vörur sem þá vanhagaði um. Þetta var í rauninni á kostnað húsbóndans, sem nú varð að greiða fleiri brauð en ella. Þeir sem sykurbirgðirnar áttu, eða aðrar þær vörur sem þrottnar voru við verslunina, seldu þær nú okurverði, þannig að 1 pund af sykri var lagt að jofnu við hálft rúgbrauð (3/4 pund), 1 pund af smjöri eða ríggildum þorski! Á þennan hátt urðu rúgbrauðin sem vinnu-^{t.d.}maðurinn tók út, helmingi fleiri en þau sem vinnumaðurinn át sjálfur. Undan okurverslun þessari kvörtuðubændur oft og margsinnis. Til þess að

koma í veg fyrir okurverslun sem þessa, var eftirfarandi skilyrði prentað á hvern einasta viðskiftareikning verslunarinnar: "Það, sem inni stendur á þessum reikningi, verður aðeins útborgað í vörum, eftir hentugleikum verslunarinnar." Á þennan hátt var hægt að koma í veg fyrir, að vinnumenn tækju óhæfilega mikið út úr viðskiftareikningi húsbænda sinna.^{X)} Mjer hefur þótt hlýða, að draga hið sanna í þessu máli fram í dagsljósið, vegna þess, að fátt mun hafa verið jafn illa þokkað, misskilið eða afvegafært eins og þessi yfirlýsing. (X., enda tók algerlega fyrir alla okurverslun upp frá þessu.) Þannig hefur einn af þekktustu sagnfræðingum vorum, Bogi Th. Melsteð, gert mál þetta að umræðuefni á mjög óviðeigandi hátt í ritlingi sem hann ritaði um Eyrarbakkaverslun á síðasta tug fyrri aldar.¹⁾ Þykir honum þetta lýsa miklum gikkshætti og fyrirlitningu á viðskiftamönnum verslunarinnar. Að þetta ~~er~~ á misskilningi byggt, hljóta allir að sjá af ofanrituðu. Eftir því sem á stóð, var þetta miklu frekar í þágu viðskiftamanna en verslunarinnar, að (~~verslunarstjórnin~~^{var}) setti þetta skilyrði og birti það á reikningunum. Þessu sama misskilnings gætir í ritsmið Odds Oddssonar um Eyrarbakkaverslun.²⁾ Hann birtir skilyrðið án nokkura athugasemda eða skýringa. - -

Fjelagslíf. Eyrarbakkaverslun hefur einatt verið fundið það til foráttu, að hún hafi gert fullmikið að því að flytja brennivín til landsins og þannig beinlínis stuðlað ^{ðá} að of miklum og almennum drykkjuskap. Má það ef til vill að ~~nokkur~~ ^{nekkur} leyti til sanns vegar færast, en þó uggir mig, að það hafi engu síður verið sök landsmanna sjálfra. Þessi mikli drykkjuskapur leiddi til þess, að hinn 4. október 1885 voru stofnuð bindindisfjelög á Stokkseyri og Eyrarbakka, bæði sama daginn. Það var Bjarni sál. bróðir minn sem gekkst fyrir þessu, og nefndi þau "bræðrafjelög". Síðar, hinn 13. júní 1886, var þeim breytt í Goodtemplarastúkur, sína á hvorum staði. Gengu þá margir ungir og efnilegir menn undan merkjum Bakkusar, enda lagðist þá drykkjuskapurinn niður að mestu leyti um langan tíma. Drykkjuskaparöldin var liðin, en upprunnin ný öld margskonar framfara, heilbrigðar gleði og fjelagsskapar. Má þar fyrst nefna ^{agutt} songfjelag, sem oft ljet til sín heyra opinberlega og ávalt hafði "fullt hús", því það hafði mörgum ágætum söngmönnum á að skipa. Leiklist dafnaði mjög vel, því fyrir henni var mikill og almennur áhugi. Voru leikin ýms erlend og innlend leikrit við góðan orðstír. Leikendur voru flestir góðir og sumir ágætir. Væri margt skemtilegt hægt að segja frá þessari starfsemi, en verður látið bíða þar til síðar. Þó get jeg ekki stillt mig um að minnast á eitt leikrit, sem hjét: "Eitt kvöld í klúbbum." Var það leikið hvern veturinn af öðrum, jafnvel kvöld eftir kvöld við mikla aðsókn, en þó einkun seinustu árin meðan

1) B.Th.Melsteð: Framtíðarmál. Verslunarfrelsi eða einokun á Eyrarbakka. Frjettapráður til Islands. Bls. 38 ff.

2) Kaupstaðarferðir 1880-90. Skírnir 1931. Bls. 90

höfundarins, Bjarna sál. Pálssonar, naut við. Þó ekki væri það ýkja efnisríkt, var það fjörugt mjög og fyndið og gleymist vist seint þeim, sem sáu það og heyrðu. Jeg veit ekki hvort það er enn við lýði, fremur en margt annað sem Bjarni samdi af þesskonar og svo sönglögum. Mjer er málið of skyli til þess, að jeg vilji fjölyrða um þann mann. En mjer er óhætt að fullyrða, að hann var lífið og sálin í hverskonar góðum fjelagsskap og átti frumkvæðið að mörgu því er til framfara horfði þar eystra á þeim tímum. Hugir manna hneygðust mjög að honum, því glaðlyndari mann og gunnreifari er naumast hægt að hugsa sjer. - Stórt lestrarfjelag, sem átti fjölda nytsamra og góðra bóka, var á báðum stöðum, Stokkseyri og Eyrarbakka. Var Kristján sál. Jóhannesson forstöðumaður hins síðara. Mun það nú, eins og margt annað, undir lok liðið: bækurnar seldar og dreift út í veður og vind. - Á Eyrarbakka voru gefin út skrifuð vikublöð. Hjetu þau Kveldúlfur, Bergmálið og Gangleri. Í þau rituðu fléstir hinna bestu manna sýslunnar fjölda nytsamra og góðra greina. Blöðin voru í stórarkarbroti, skrifuð í tveim eintökum hvert og látin ganga til helstu manna um alla sýsluna. Var áður, búið að lesa þau upp í ýmsum fjelögum á Bakkanum, fyrir hverjum þeim er hlýða vildi, án nokkurs endurgjalds fyrir það eða útgáfu þeirra. Meðal þeirra sem í blöð þessi rituðu, man jeg eftir sjera Valdemar Briem, sjera Magnúsi Helgasyni kennaraskólastjóra, sjera Steindóri Briem, Jóni Steingrímssyni í Gaulverjabæ, Brynjólfi Jónssyni frá Minnanúpi, Bergsteini sál. Jónssoni söðlasmiði o.fl. o.fl. Nokkur eintök af blöðum þessum eru í fórum mínum, og sje hún gerla, hve mikið af því, sem í því birtist er nú komið til framkvæmda, t.d. "Áveita yfir Flóann", "Brú á Olvesá", "Vegur yfir Breiðumýri" og margt fleira. - Skóla fyrir sjómenn á veiðistöðvunum milli ána, var haldið uppi um 10-12 ára skeið. Námsgreinar voru: Reikningur, rjettritun og íslenska og fleira. Skólinn natu styrkjar úr sýslusjóði Árnassýslu, en hver sem vildi gat notið hans, þó úr annari sýslu væri. ~~Hönnu~~ blöskraði að láta hina mörgu landlegudaga fara öldungis til ónýtis, og því var þessu máli hrundið í framkvæmd. Margir menn hafa tjáð mjer, að þetta hafi verið sú eina fræðsla sem þeir hafi notið á æskuárum sínum. Eru sumir þessara manna ýmist orðnir alþingismenn, kaupfjelagsstjórar, hreppstjórar eða hreppsnefndaroddvitar. Þannig getur litil stund oft orðið til góðs, sje hún rjett notuð. Skóla þennan sóttu margir úr Árnes- og Rangárvallasýslum og jafnvel lengra að. Öll kennsla var ókeypis. Sýslusjóðsstyrkurinn var notaður til bókakaupa og fyrir húsleigu. Eina prófskýrslu á jeg enn í fórum mínum. Prófskýrsla þessi er frá 1895. Prófdómarar voru þeir prestarnir Ólafur Ólafsson, þá í Arnarbæli, síðar Fríkirkjuprestur í Reykjavík, og Ólafur sál. Helgason á Stórahrauni. - Yfirleitt má segja, að andlegt líf á Bakkanum hafi staðið með miklum blóma. Hygg jeg að óhætt sé að fullyrða, að Bakkin hafi verið eitt hið lífvænlegasta og liðtakasta hrepps-fjelag

1. og 2. af Pálssonar.

hjer á suðurlandi til ýmsra nytsamra fyrirtækja, enda áúust þess brátt merki. - - -

Verslunarstjórnir Guðm. Thorgrímssen og P. Nielsen.

Guðmundur Thorgrímssen var verslunarstjóri á Eyrarbakka samfleytt í 45 ár. (1841 - 1886) Fyrstu árin var hann hjá F.J. Jóhannessen kaupmanni en 1847 gerist hann verslunarstjóri við verslun J.R.B. Lefolii. Af þessu vandasama starfi ljét hann um áramótin 1885 - 86. Var það þá fengið í hendur tengdasonar hans, P. Nielsen. - Thorgrimssen var af almenningi hjær sunnanlands talinn vera einn hinn höfðinglegasti og glæsilegasti maður landsins. Meðal mestu vina Thørgimssenshjónanna og tíður gestur á heimili þeirra var sjera Jóhann Briem í Hruna. Minnst jeg ekki ~~til~~ að hafa sjeð þrjá menn saman, jafntígulega og vel á sig komna eins og þá tvo og J.R.B. Lefolii þáverandi eiganda verslunarinnar. Varð mörgum starsýnt á þá, er þeir gengu saman á förnum vegi. /Lefolii gamli kom á hverju sumri til Eyrarbakka og dvaldi þar um tíma. Hann var vel menntaður maður, söngvinn mjög og alþýðlegur í viðmóti. Sat hann oftast "heima í Húsi" eða niður á skrifstofu verslunarinnar, en sjaldan á almannafæri. Væri hann útivið, gaf hann sig á tal við hvern sem var, og var þá jafnan kurteis og kumpánlegur. Hann var í daglegu tali ýmist nefndur "reiðarinn", en þó oftast "grossérinn". Það var jafnan talið til tíðinda þegar hann kom, því þá breyttist oft verðlag innlendrar og erlendrar vöru til batnaðar, vinnukaup hækkaði og ýmislegt annað breyttist til hins betra. Einu sinni sem oftast lá seglskipið Elbo á höfninni og beið þess að skipað væri út í það saltfiski. Lá hann tilbúinn í verslunarhúsunum, en óhægt um útskipun vegna brims og sjávargangs. Þegar menn komu til vinnu var Lefolii þar fyrir svo árla dags. Ræddi hann við verkstjórnann og ljét það boð út ganga, að svo væri um samninga búið, að farmur skipsins seldist miklu hærri verði en hann hafði gert sjer vonir um, ef skipið væri fullfermt þennan dag. Fyrir því hjeti hann á alla, að gjöra sitt til, að þetta gæti orðið. Til þessað hvetja menn til vinnunar, hjeti hann hverjum manni tveggja króna kauphækkun þann daginn. Auk þessa lofaði hann ~~hverjum manni~~ tíu króna verðhækkun á hvert skipbund fiskjar þess er þá væri kominn til verslunarinnar, hvort sem hann færi allur eða aðeins nokkur hluti hans þá með skipinu, því allur óseldur fiskur mundi lækka í verði eftir þennan dag. Fiskurinn komst allur eða svo mikið sem skipið tók, út í það fyrir kl. 10 um kvöldið. Öll skjöl og skírteini voru undirskrifuð fyrir miðnætti. Allir þeir sem að þessu unnu fengu það sem lofað var og upp bótina fengu allir, er fisk höfðu lagt inn til þessa dags. Sýndist mörgum eftir á, að óþarfi hefði verið fyrir eiganda verslunarinnar að gefa nein fyrirheit í þessa átt, heldur hirða ágóðann sjálfur, því fiskurinn hefði komist um borð í skipið hvort eð var. Hinsvegar þekktu menn Lefolii og verslunarstjóra hans að því, að loforð um uppbót, sem og allt annað, stóð

eins og stafur á bók og að allir jafnt fátækir sem ríkir nutu fullkomins jafnrættis í þessu sem öðru. Þetta var margra ára ófrávíkjanleg regla, sem enginn leyfði sjer að bera bríður á. Af þessum ástæðum hlaut hún það orð að vera "áreiðanlegasta verslun landsins". - Kona Thorgrimssens Sylvia, (f. Nielsen) var orðlögð fyrir iðjusemi, nýtni og myndarskap í einu og öllu. Heimili frú Sylvíu, og síðar dóttur hennar, frú Eugeniu Nielsen, var rómað fyrir reglusemi og fegurð. Margar ungar og efnilegar stúlkur þar eystra, nutu þar mikillar fræðslu í hannyrðum og heimilisstjórn. Báru margar þeirra þess menjar, alla æfi upp frá því, og sýndu, að þær höfðu verið undir stjórn og handleiðslu góðra og göfugra kvenna og mikið af þeim lært. - Mjér hefur oft komið til hugar, við hvað maður gati líkt heimili þeirra Thorgrímsens og Nielsens hjónanna, og ^{úvrat} ~~veitst~~ það einna líkast því, sem sagt hefur verið um stórhöfðingja og heimili þeirra erlendis í gamla daga. Þeirra, sem ávalt ljetu dyr sínar opnar fyrir listelskandi ungmennum, námfúsum iðkendum söngs og sígildra lista, þar sem góðleikur og gleði skipa æðsta öndvegið. - Skömmu eftir að Thorgrímsen kom á Bakkann, fór hann ásamt þeim sjera Páli Ingimundarsyni í Gaulverjabæ og Þorleifi Kolbeinssyni að gangast fyrir barnaskólastofnun þar í sókninni. Tókst þeim það svo, að 1852 var skólinn settur á Stóru-Háeyri. Fyrsti kennari þar var Jón Bjarnason, síðar prestur, faðir Bjarna Jónssonar frá Vogu. Frá Háeyri var skólinn fluttur 1877, vestur á Skúmsstaðaland. Þetta sama ár var 25 ára afmæli skólans. Var það hátíðlegt haldið með fjölmennri veislu. Þennan vetur var jeg um fjöggra mánaða skeið í skólanum. Var jeg viðstaddur þegar skólahúsið var vígt og afmælisins minnst, en ~~þá~~ ^{þá} man jeg ~~neitt~~ af því er þar fór fram, enda var ^{þá} ekki nema 12 ára að aldri. Hið eina sem jeg ^{þá} man er það, að þar voru staddir skipasmiðir, tveir eða þrír, sunnan úr Reykjavík. Það voru þeir Þórður frá Gróttu, og Jón "lóðs" og Guðmundur sonur Þórðar. ^{Þá} ~~Þá~~ þessir menn hrókar alls fagnaðar og sungu ýmsar skopvísur um einstaka menn og málefni í Reykjavík. Þess á meðal "Fríður er Björn á firði-Ísa" osfrv. og margar fleiri. - Thorgrímsen átti frumkvæðið að því, að orgel-harmonium var fengið í Stokks-eyrarkirkju. Efndi hann til samskota í þessu skyni. Samskotalistarnir, dags 27. janúar 1876, og hvatningarbrjef hans og sóknarnefndarinnar, þar sem farið er fram á, að allir, yngri sem eldri, styrki málefnið með samskotum, eru enn til og eru í mínum vörslum. Gera þeir ráð fyrir að hljóðfærið kosti 400 krónur, en samskotalistarnir sýna, að 399 kr. 98 aurar hafa gefist ~~XXX~~ í þessu augnmiði. Undir brjefið hafa þeir ritað, sem þá voru í sóknarnefndinni: G. Thorgrimssen, Þorleifur Kolbeinsson, Grímur Gislason í Óseyrarnesi, Þorkell Jónsson s.st., Páll Eyjólfsson í Iragerði og Páll Jónsson á Syðra-Porkelli (faðir minn). Þess er enn fremur getið í brjefinu, að Thorgrimssen bjóðist til að láta dóttir sína, Sylvíu (sem síðar varð frú Ljunge í Kaupmannahöfn) kenna Bjarna bróðir mínum að leika á hljóðfæri, algjöðlega ókeypis.

is, enda sje til þess ætlast að hann verði organisti við kirkjuna. Ungfrú Sylvía var, eins og allar þær systur, ágætur slaghörpuleikari og söngkona góð. Naut Bjarni kenngslu hennar allan þann vetur. Þetta örfaði mjög sönglífið manna þar eystra, því Bjarni varð góður og ötull söngkennari. Tók hann marga pílta, jafnvel úr fjarlægum sveitum, til að kenna þeim söng og að leika á orgel-harmonium. Þannig hafði hann 11 unga menn hjá sjer um tíma veturinn 1885 - 86 alla úr Gnúpverjahreppi. Kenndi hann þeim að syngja lögin við alla sálmana, sem þá voru að koma út í nýju sálmaþókinni. Orgelið var notað fyrst sinni við messugjörð í Stokkseyrarkirkju á hvítasunnudag, 4. júní 1876. Eru mér enn í minni hin fögru orð, sem sóknarpresturinn gamli og góði, sjera Jón Björnsson (d.2.mai 1892) talaði í tilefni af þessum óvanalega viðburði: "Að orgel væri komið í kirkjuna!" Einu ári áður eða tveim, kom fyrsta orgelið austanfjalls í Arnarbæliskirkju, og var kona prestsins, sjera Jóns Pálssonar, frú Guðrún Pjetursdóttir (Guðjohnsen) fyrsti organistinn þar. Það mundi naumast verða talið til stórtíðinda, þó fengið væri orgel-harmonium í einhverja kirkjuna hjer á landi nú á dögum, en mér er óhætt að fullyrða, að þóttu mikil tíðindi á þeim tímum og hafði mjög mikla þýðingu. Þegar samskotanna var leitað var síður en svo, að allir tækju vel í málið. Að fá orgel í kirkjuna var, að sumra dómi, hið argasta guðlast og til þess eins að "skemta skrattanum"! Gekk mótþróinn svo langt, að menn urðu að vitna í bibliuna máli sínu til stuðnings. Var hinum stífustu bent á að lesa a.m.k. síðasta sálminn úr Davíðssálmum til þess að sannfærast um, að Davíð konungur "lofaði guð í hans helgidómi (kirkjunni) með hörpu og gígju og hljómandi skálabumbum"! Það voru helst guðræknar og gamlar konur, sem taka þurftu til slíkra sannanagagna gegn stallsysturum sínum! Mér er ekki kunnugt um nje unnt að telja allar þær umbatur, sem Thorgrímsen gjörði á ýmsu því, er að verslunarfyrirkomulaginu laut. Þó vil jeg aðeins geta þess, að árið 1882 gjörbreytti hann flókinni bókfærslu í einfaldara fyrirkomlag, sem sparaði margra manna vinnu og versluninni margar þúsundir króna kostnað árlega. Var það þó um leið miklu tryggilegra, bæði fyrir viðskiftamenn og verslunina en áður var. Thorgrímsen andaðist í Reykjavík 2. mars 1895, 74 ára að aldri, en kona hans Sylvía hinn 20 júní 1904, 85 ára að aldri. 16. mars 1895 var minningargúðspjónusta haldin í Eyrarbakka kirkju í tilefni af fráfalli Thorgrímsens gamla. - P. Nielsen fæddist 27. febrúar 1844. Til Eyrarbakka kom hann fyrsta sinni hinn 11. júní 1872. Gerðist hann þar bókarí og gegndi því starfi um 15 ára skeið uns hann tók við forstjórastarfinu af tengdafoður sínum, Guðm. Thorgrímsen, árið 1886 eins og áður er sagt. Því starfi gegndi hann samfleitt í 23 ár. (1886 - 1909) Nielsen var á síðari árum ávalt nefndur "Gamli Nielsen", til aðgreiningar frá tengdasyni hans J.D. Nielsen, sem tók við forstöðu verslunarinnar af honum 1910. Gamli Nielsen var mjög viðkvæmur í lund og óvenjulega viðbregðinn ef eitthvað óvænt eða óvenjulegt bar að

höndum. Hann var t.d. mjög eldhræddur og alveg á nálum, ef hann vissi að menn voru ásjó í vondu veðri eða brimi. Ljet hann sjer mjög annt um að koma á ýmsum öryggisráðum og umbótum við öllu því, er að sjósókninni laut. T.d. ljet hann gefa merki úr landi um það hvað sjónum leið, hafa menn og skip við hendina til björgunar, ef eitthvað yrði að. Á ýmsum stöðum í landi var flaggað til þess að sýna hvort sundin voru fær eða að mönnum var ráðið til að snúa frá þeim og leita lands annarstaðar, t.d. í Þorlákshöfn. Í þessu sambandi má geta þess, að einn af hinum mörgu og góðu vinnumönnum sem þá voru í Húsinu, hjá þeim Thorgrimsen og Nielsen, var Magnús Magnússon frá Sölkutóft. Hann var talinn einn hinna fræknustu formanna þar eystra og var sá, er flestum ef ekki öllum bjargaði þar á veiðistöðinni ef skipi barst á. Hann var kallaður "Hús-Mangi" og var víða kunnur undir því nafni. Þeir voru margir kappsnúnir og kræfir til sjómennsku formennirnir á Bakkanum og Stokkseyri á þessum timum sem jafnan áður. Á Eyrarbakka má nefna þessa: Jón Sigurðsson (lóðs), Jóhann Gíslason, Jón Jónason, ("Eyvindarbróðir") Guðni Jónsson ("Stóri-Guðni"), Ólaf Sigurðsson og Magnús í Nýjabæ o.fl. En á Stokkseyri þessa: Pál Eyjólfsson í Íragerði, Sigurð bróðir hans á Kaðlastöðum, Benedikt í Íragerði, Sturlaug í Starkarhúsum, Jón Þorkelsson í Vestri-Móhúsum, Pálmar á Stokkseyri, Adolf á Stokkseyri, Bernharð í Keldnakoti, Þorkel Magnússon í Eystri-Móhúsum, Jón Einarsson í Dvergasteinum, Einar Jónsson í Götum, Bjarna Pálsson í Götum, Júníus í Syðra-Seli, Hannes Jónsson í Roðgúl, Jón Sturlaugsson í Starkarhúsum, Bjarna Jónsson í Símonarhúsum, Ingvar Karelsson í Hvíld, Einar Gíslason frá Borgarholti o.fl. o.fl. - Gamli Nielsen var fáskiptinn mjög um almenn mál. Sinnti hann þeim á einhvern hátt, var það eftir beinni skipun húsbónda hans (A.Lefolli). Trúmennska Nielsens og samviskusemi í öllu, er að heimili hans og starffi laut, var honum sannkallaður matur og drykkur. Húsbóndahollusta hans og jafnframt góðvild til viðskiftamanna verslunarinnar, var viðbrugðið og aldrei sá jeg hann bregða skapi, nema þá er hann varð var við einhver óhreininndi í viðskiftum manna. Áminnti hann þá jafnan með hógværð og stillingu og sýndi þá best, hve vel hann kunni að stjórna öðrum og jafnframt að stjórna geði sínu. Vissi jeg ekki til að nokkur óhlýðnaðist honum í neinu. Hann var jafnan fátalaður og alvarlegur, svo að hann var jafnvel þungbúinn á svipinn þegar hann var á skrifstofunni eða í búðinni, en þó ávalt kyrlátur og kurteis. Aftur á móti virtist glaðna yfir honum, þegar er hann var kominn út fyrir búðarþröskuldinn. og þegar hann var heima hjá sjer ^{og} var að dunda við náttúrugripasafnið sitt, egginn og fuglana, var hann í essinu sínu. Svo var einnig þegar hann sat að spilum - hann spilaði L'h ombre hvenær sem tími var til og nú á síðustu árum t.d. eitt árið 1956 ^{hann} spil, - ^{þá} var hann glaður í anda og skemmtilegur. Enda þótt Nielsen gamli hafi dvalið hjer á landi nær sex tugum ára, ^{var} hafur honum jafnan ~~verið~~ ósýnt

mjög um íslenskuna. Bar tvennt til þess. Í fyrsta lagi var dönsk tunga jafnan töluð á heimili hans og allt sem skrifað var í verslunarbækurnar á því máli, og svo hitt, að hann gaf sig aldrei neitt við íslenskri málfræði. Vildu því öll kyn og beygingar ruglast mjög í meðferðinni hjá honum. Móður-mál sitt talaði hann og skrifaði til hinsta dags sjerstaklega vel og rit-hönd hans var í senn bæði lipur og áferðafögur. ^{Maður H... af nafni} Einhverju sinni kom maður í verslunarerindum í bakkabúðina og bar þar að, sem Nielsen sat við skrifborð sitt. Maðurinn heilsar Nielsen og segir: "Já, já, Nielsen minn, nú er hann pápi dauður!" - "Ja, saa! Er pabba din död?" - "Ójá, Nielsen minn, hann sálaðist nú í fyrradag karlsauðurinn, og nú er jeg kominn til þess að biðja yður um sitt af hverju, svo hægt verði að koma honum í gröfina blessuðum." "Ja, sél-sagt, H... min, men pabba din var nu skyldig!" - "Jæhja! En ekki skil jeg nú í því, að hann hafi ekki átt fyrir sáluhjálpinni sinni, hann pápi minn, þegar hann fjell frá!" - Nielsen varð var við mismæli H... og brosti. Tóka hann sjer blað, í hönd og bjóst til að skrifa á það, án þess að gæta neitt að því áður, hvernig reikningur gamla mannsins stæði. Skrifaði hann nú á blaðið allt það sem H... bað um, en dró þó jafnan eitthvað úr því um leið. Ljet hann í ljósi, að þetta eða hitt væri of mikið og reikningurinn mætti ekki við því. Loks biður H... um tvær skeffur af grjónum. Þá segir Nielsen: "Nej, nej, H..., det er altfor meget, 1 Skeppe er nok!"

"Nei Nielsen minn, það verður ekki nóg, því það á að verða í aðalmatin og munnarnir verða margir, enda veit jeg það, að hann pápi mundi vilja hafa góðan grjónagraut helst til matar, ef hann mætti ráða, því honum þótti hann altaf mata bestur, meðan hann lifði!"

"Ja, saa, kanske" sagði Nielsen, um leið og hann stóð upp, til að ná bókinni úr skápnum. "Ja, vi skal nu sjá!" Varð þá H... gramur í geði, og sagði: "Það þarf ekki að gá að því! - Hann er dauður!!" Nielsen brosti að þessu og ljet H... hafa allt sem hann hafði beðið um. Grjónaskeffurnar líka! Öðru sinni kom maður að nafni E... í búðina. Nielsen afgreiddi hann og sagði um leið og hann leit í viðskiftabók móður E..., sem var ekkja:

"Mamma din staar sig godt, siden pabba din dó!"

"Já", sagði E..., "hún mamma þarf ekki að sjá eftir því, þó hann pápi dæi!!" Fleiri kýmnisögur mætti segja frá viðtali manna við Nielsen gamla, og fleiri þani er þar voru. Er þetta ekki tilfært til þess að kasta skugga á minningu gamla mannsins. Fyrri söguna hefur hann skrifað upp sjálfur og sent mjer í því skyni að hún kæmist í skrítlusafn mitt, en vitanlega hafði jeg skráð hana löngu áður, án þess að hann vissi neitt um það. - ^{m.a.} Í æfiágripi Guðm. sál. Guðmundssonar bóksala (að mestu skrifað 1911), segir: "Sú breyting á Lefoliiverslun árið 1910, að Lefolii breytti henni í hlutafjelagsverslun, er nefnist Einarshafnarverslun, og að 1. janúar sama ár ljet P. Nielsen af verslunarstjórastörfum, er hann hafði gegnt síðan 1886, en tengdasonur hans

J.D. Nielsen gerðist verslunarstjóri Einarshafnar." Hafði heilsa Nielsens skyndilega bilað, (heilablæðing) svo að hann varð að láta af stöðu sinni. Af Bakkanum fluttist hann alfarið hinn 18. Sept. 1928 hingað til Reykjavíkur. Dvaldist hann á Elliheimilinu upp frá því, þar til hann andaðist hinn 9. maí 1931. Síðustu 20 ár æfi sinnar átti hann við mikla vanheilsu að búa og ^{hefi} margt á daga hans drifið, missir konu og barna og erfið kjör að ýmsu leyti. Ávalt var hann þó glaður í anda og fylgdist vel með öllu. Ritaði hann mikið um fugla og lifnaðarhátta þeirra, því þeir voru til hinstu stundar hans mesta ánægja. Var hann ópreytandi að benda á það, hver hætta stafar af eyðingu þeirra og drápi, ekki síst rjúpunnar og arnanna. Má með sannni segja, að fuglarnir hafi átt tryggan vin og talsmann þar sem Nielsen var. - Kona Nielsens, frú Eugenia, var ein hin mesta gæða- og mannkostakona, sem jeg nokkuru sinni hefi kynnst. Var það einróma alit allra þeirra er henni kynntust bæði nær og fjær. Hún var uppálin hjer í Reykjavík, hjá Jóni Hjaltalín landlækni, vel menntuð, göfuglynd og góð öllum þeim er hjálparvana voru. Var húnsívakandi yfir velferð þeirra, en þó ávalt svo, að lítið bar á. - Frú Nielsen var síglöð og söngelskandi mjög. Hvar sem hún var stödd hvort heldur það var á heimili hennar sjálfrar, í samkvæmi hjá öðrum eða meðalfátækra og veikra í hrörlegustu hreysum þorpsins, allstaðar var sem færði hún líf og yl yfir menn og málleysingja. Það var því eigi að undra, þótt heimili þessara þjóðkunnu hjóna væri aðlaðandi og ástúðlegt, enda var þar oft margt um manninn af gestum og gangandi, erlendum sem innlendum. Hjelst þar ávalt sama gestrisnin og sami höfðingsskapurinn, sem alla tíð einkenndi heimili foreldra hennar, Thorgrímssenshjónanna gömlu. - Frú Nielsen var ávalt sjálfkjörinn foringji alls fagnaðar og góðs fjelagskapar, ekki síst bindindismálsins, sem hún unni mjög og vann mikið fyrir. Jeg get ekki hugsað mjer neitt byggðarlag, sem eigi einni konu meira gott upp að unna eða meira að þakka, en Eyrarbakki henni, og raunar þeim hjónum báðum. Hún andaðist hinn 9. júlí 1916, 65 ára að aldri. - Nú er allt þetta merka og góða fólk horfið. Mun þess minnst með þakklæti og virðingu af öllum þeim, er þess áttu kost að kynnast því. - Endurminningin um Eyrarbakka frá þessum tímum, háttu manna og siðu, mun seint eða aldrei gleymast þeim er þá lifðu, en dveljast nú annarsstaðar. Munu sumir þeirra vafalaust áhyggjufullir yfir því, hvernig nú horfir við um margt.

- - - - -

Fylgiskjal No.1. Virðingargjörð á Eyrarbakka húsunum hinn
4. júlí 1774.

Hinn 4. júlí 1774, virti Steindór sýslumaður Finnsson verslunarhúsin á Eyrarbakka, ásamt þeim Jóni lögrjettumanni Brynjólfssyni, Felix hreppstjóra Klemenssyni, Gunnari Gamalielssyni, Magnúsi Bjarnasyni, Þórði Gunnarssyni, og Eyjólf Benediktssyni. Hlutaðeigendur voru: Kaupmaður Christian Hartman (sem viðtakandi?) og kaupmaður Christian Ladon og Arbejðskarlar Jens Larsen (sem skilaði af sjer?)

1. Krambúðin er byggð 1755 9 gluggaföng 18 áln. á 1. 13 ábr. 10 ^{1/2} há virt	310 Rd.
2. Stóra sláturhúsið 14 - - 29 ^{3/4} - - - 11 ^{1/4} - 11 ^{1/2} - -	510 -
3. Minna sláturhúsið 12 - - 24 - - - 13 - 10 ^{1/2} - -	280 -
4. Mörbúðin 6 - - 12 - - - 9 ^{10/12} - 9 - -	20 -
5. Íbúðarhús byggt 1765 11 - - 18 - - - 14 - 11 ^{1/2} - -	1800 -
6. Tvöfaldur skúr.	4 -
7. Skemma	55 -
8. Smiðja	14 -
9. Hesthús	2 -
10. Hús við íbúðarhúsið byggt 1772	6 -
11. Pakkhús í Selvogi, byggt 1770	110 -
12. Pakkhús í Þorlákshöfn	6 -
Virðingin alls:	3117 -

Við tölulíð 12: "Et lidet Tillæg til det afskaffede Badhus (fremur en "Baadhus") i Thor-lakshavn."

Ýmsir innanstokksmunir og áhöld voru og virt, en flest með lágu verði. Þótti mér eigi ástæða til þess að skrifa það upp, enda langur listi yfir það allt. Þessar virðingargjörðir eru sennilega "uppkast" að hreinni virðingargjörð, því á einstöku stað eru orð og tölurstrykaðar út og virðingargjörðin er ekki undirskrifuð. (Skrá yfir skjöl í Árnesþingi, bls. 90. í Landsskjalasafni). Íbúðarhúsið stendur enn, og er því 172 ára gamalt.

Skrifað hinn 16 ágúst 1927.

No. 86

- 1692 -

No. 4 Fr. VI Til Documenter efter stemplet papirs Forordningens
\$5 litr. d: 42 Rigsbankskillings Sölv

Schifter 1838

Falkenskjöld

Copia vidimata

Förste Klasse.

No. 25 1838 for Sum af over 2900 til ikke over 3100 Rbd. Sölv
20 Rigsbankdaler 64 Skillings Sölv.

Ifölge en med Dherrer Commisariet i Grosserer I. F. Magnus's Boe
truffen Overenskomst angaaende mit og Boets Mellemværende skjöder
overdrager og afhænder jeg Christine Marie Lambertsen, Enke efter
Islandsk Kjøbmand Niels Lambertsen, efter hvem jeg, ifölge aller-
naadigst Bevilling af 7. Mai 1836, hendsidder i uskiftet Boe, til
bemeldte Grosserer I. F. Magnus's Boe det mig ved Skjøde af 16
Marts 1807 læst her i Retten den 25. s. m. og ved Landsoverretten
i Island den 6. Juli s. A., hjemlede Etablissement paa Öreback og
Thorlakshavn med Inventarium, alt tilliggende og tilhørende, intet
i nogen Maade undtaget. I Kraft af dette Skjøde er bemeldte Gross-
erer I. F. Magnus's Boe berettiget til med fuldkommen Raadighed at
disponere over det nævnte Etablissement, i hvilket jeg og Arvinger
ingen videre Lod og Andel have.

Med Hensyn til det, til dette Document, brugte stemplede
Papir bemærkes det, at Etablissementet med fornævnte Skjøde er
blevet overdraget til min afdøde Mand for 3000 rbd. D.C. og at
Etablissementet, for hvilket ikke er lagt nogen egentlig Kjøbe-
sum, er blevet anført i Haandskriftet at have en Værdie af 3000 rbd.

Til bekræftelse har jeg dette Skjøde, som til Ting kan læses
og protocolleres egenhændig tilbage med min Laugværges i Notarii

overværelse underskrevet.

Kjöbenhavn, den 20. April 1838

C. M. Lambertsen

Som Identitets Vidner:

Som Lavværges:

P. C. Knudtson

P. C. Knudtson

W_ Hoffmann

Jeg underskrevne Frederik Henrik August Clausvitz, Ridder af Dannebrog, Geheime Legationsraad og Notarius publicus, Regius i denne kongelige Residensstad Kjöbenhavn, bevidner herved, at Madm. Kristine Marie Lambertsen födt Petersen Enke efter Islandsk Kjöbmand Niels Lambertsen og hendes Lavværges Hr. Grosserer P. C. Knudtson der tilligemed Hr. Konsulatsekretær W. K. Hottmann, bevidnede førstnævntes Identitet, have ved deres Nærværelse paa Notariat Comtoiret respective egenhændigen underskrevet omstaaende Skjøde, hvis Indhold de efter foregaaende Oplæsning ratihaberede.

Dets til Bekræftelse under min Haand og mit Embedssegl.

Som Vidner vare tilstede M. Ström og C. Selmer.

Kjöbenhavn, den 20. April 1838

Vidner:
M. Ström
C. Selmer

F. Clausvitz
Not. publ.
L. S.

Gebyr og Tillæg 1rbd 5mk.6B

20pcto afgift 2 - 4 -
 2 - 1 - 10 -

To Rb.daler een Mark ti Skilling.

F. C.

Fylgiskjal No. 3

Copie No 4 Syv og tyve Skilling
anden Klasse.-
for Sum fra 300 til
400 Rd. incl.
1807
Ebbesen.

No. 71
39 Rd. 36 Sk.
1807
Meinke

Under bekræftede Niels Lambertsen, Borger og Köbmand paa Örebro, i Island, men nu her i Staden, bekiender og vitterlig gör: at være retmæssig skyldig til min forrige Handels med Interessent, afdöde Köbmand Hohan Christian Sunchenberg og overlevende Enke Madame Inger Christine Sunchenberg, her i Staden, deres fælles Boe, den Kapital 4000 Rd. - skriver Fire Tusinde Rigsdaler dansk Courant - som er en Rest af Kjöbesummen, for de mig overdragne Eien- domme. Af denne Capital svarer jeg fra 11. denne Maaned lovlig Rente, 4 Procto. aarlig og til förstkommende 11. December forpligter jeg mig til Promte at betale Capitalen, med Rente i alle Maader Skades- lös til, S. T. Hrs. Justitsraad og Assesor Jacob Stendrup, og Hr. Kjöbmand Henrik Henkel, som allernaadigst beskikkede Skifte Commis- arier i Boet. I midlertid giver jeg dem og Boet til Sikkerhed for Capitalen med Renter og Skadesløse Omkostninger, herved anden Pante Rettighed, næst efter den Kongelige Isl. og Fimmarske Handels Realis- ations Commision som for Capital 16000 rd skriver: Sexten Tusinde Rigsdalere. - har förste Panterettighed udi fölgende mine Eiendomme her og i Island, nemlig:

A. Udi Brigskibet Resolution kaldet, nu her i Staden beligg- ende, og drægtig 48 Commerse - Laster, efter Maalebrevet af 12. Apr. 1804, med Inventarium og Redskab, saaledes som samme mig i Dag fra Boet er tilskjödet, eller herefter maate blive forbedret.-

B. Udi Hukkert- Galeas- Skibet Bedre Tider, ligesaa nu her i Staden beliggende og drægtig 32 Commerce- Læster efter Maalebrevet af 24 Maii 1804, med Inventarium og Redskab, saaledes som samme mig i Dag fra Boet er Tilskjödet og det herefter maatte blive forbedret. -

C. Udi de med disse Skibe udgaaende og Hjemkommende Ladninger, med den Forpligtelse for mig tillige at jeg skal Assurere, saavel de bemeldte Skibe, Resolution og Bedre Tider, som sammes Tour og RetourLadninger og skaffe Realisations-Commissionens Bevis for, at Söe-assurance-Policerne der ere (Sic) indleverede forinden inden Skibene gaar i Söeh. -

D. Udi de mig ligesaa fra Boet i Dag Tilskjödede Handels-Pak og Vaanings Huuse med Skjemme og alt Inventarium paa Örebak, samt en Skjemme paa Thorlakshavn i Island Saaledes som samme i Skjödet, samt udi den der ommeldte adjungeret Sysselmand Hr. John Johnsens den 28. Julii 1806, begyndte og den 16. Augusti, dernæst sluttede og i Boet den 8. October samme Aar fremlagte Forretning speciel ere anførte og benævnte, intete undtagen.

E. Udi alle de mig ligesaa fra Boet overdragne Handels og Cargo - Vare, paa Handelsstædet Örebak i Island, som udi nysnævnte Hr. John Johnsons Forretning speciel ere anførte samt i de Varer som udi disses Sted, naar de af Handelen ere udgaaede, eller herfra efter indgaaede igjen ere indkomne og fredeles maatte indkomme, saa og udi de övrige Handels-Vare og Effecter jeg desforuden maatte eie eller blive eiende, intet undtagen. -

F. Udi det mig ligeledes fra Boet i Dag tilskjödede Selveiergods i Arnæs-Syssel i Island, nemlig: Jordene Einarshavn eller Einarshavn der bestaar af 15 40 al. og Skúmsstad 32 40 al. saaledes som Skjödet Hjemler mig samme, og skal alle disse mine Eien-

domme, löse og faste, med hvad videre jeg eier og eiendes vorder saa og i Tilfælde af Söskade eller Ildsvaade, da den Capital som samme ere assurerede for, være og forblive Creditor Afgangne Kiöbmand Johan Christian Sunchenbergs og Enkes fælleds Boe, samt deres Skifte-Commisariier Dher Justitsraad Stendrup og Kiöbmand Hinrik Henkel, til Underpant som meldet (sic) med anden Prioritets Ret og det saa længe indtil Capitalen de 4000 Rd. med Renter og Omkostninger er Skadeslös er bleven betalt som promte maa skee til förstkommande 11te December og det uden nogen foregaaende Opsigelse.

Til ydermere Sikkerhed forat Capitalen de 4000 Rd. med Renter skal blive erlagt til den bestemte Tid, underskriver tillige, som Cautionister og Selvskyldnere, Dhrer Kiöbmand heri Staden Hinrich Henkel for 2000 Rd. samt Ode Christenson Olsen, og Johan Gottfried Hövisch, hver for Capital 1000 Rd. skriver: Eet Tusinde Rigsdaler og det tillige saaledes at i Tilfælde af, at nogen af disse Herrer Cautionister og Selvskyldnere ved Dödsfald eller i andre Maader skulde hindres fra at præstere hvad de efter denne Obligation ere pligtige til de övrige, da tillige imod ders til deres med Cautionistene (Sic) promte udrede og betale disses Andele og da Dhr. Skifte Commisariier Justitsraad Stendrup og Kiöbmand Hinrich Henkel have udi Kiöbesummerne for indbemeldte Boes mig overdragne Eiendomme ladet mig liqvidere mine Fordringer i Boet, uagtet det udstedte Proclame ikke endnu er udlöbet og Boets Tilstand altsaa ikke med Vished kan vides, imod at skadeslös holde dem for hvad Tilbagebetaling muligen kunde paafalde mig, men hvilket jeg dog ikke formoder. Saa til Sikkerhed derfor, og forat det Örebakske Handelsgjeld i Island, til Boet, 1645 Rd. og skal efter den Indbemeldte Forretning af 16 August 1806 skal blive betalt af mig, uden at falde Kiöbmand Sunchenberg til Last og Ned (Sic), og ligetil en Capital af 3000 Rd. skriver: Tre Tusinde Rigsdaler, i begge

forbemeldte Henseende, giver jeg de bemeldte Herrer Skiftecommisariier Justitsraad Stendrup og Kiøbmand Henkel, samt indbemedte afdöde Kiøbmand Sunchenbergs og Enkes Fælles Bøe, herved 3ie siger tredie Panterrettighed næstefters anførte første og denne Obligations anden Panteret udi alle indbemeldte mine löse og faste Eiendomme, være sig her og i Island, ingen undtagen, samtlige Panterrettighed udi de Summer som samme ere og fremdeles blive assurerede for, og det saa længe, indtil at min Gjæld, og Ansvar til bemeldte Kiøbmand Sunchenbergs Bøe, i alle Maader, skadesløs er Afgjort og endelig berigtiget. Udi alle de Spørgsmaale, som i Anledning af denne min Obligation kunne opstaae undergiver jeg mig til Doms Lidelse Kiöbenhavns Forligelses Commision samt den kongelige Lands Overret ~~ixKiöbenhavns~~ og Hof og Stads Ret i Kiöbenhavn, efter Aftens Varsel til den første, og Aatte Dags Varsel til den sidste, begge forkyndte i Kiöbmend~~x~~ Sunchenbergs forrige Huus No. 185 Littr.B. i Overgaden over Vandet paa Christianshavn, og det uden mindste Indvending af Værneting, hvor jeg enda maatte boe eller opholde mig. -

Til Bekræftelse under min Haand og Segl. -

Kiöbenhavn den 16de Martii 1807.

N. Lambertsen (L. S.)

Til Vitterlighed som overværende underskriver Vi

H. Bögvad. Bondrup.

Som Cautionistere og Selvskyldnere for indbemeldte 400 Rd. efter denne Obligations Tilhold underskrive og forsegle Vi Datum ut supra

H. Henkel (L. S.) Ole Christensen Olsen (L.S.) Hövisk (L.S.)

Læst i den kongelige Lands Overret, samt Hof og Stads Ret i Kiöbenhavn, Mandagen den 23de Martii 1807.

Falbe, Heger

Protocolleret

H.F. Feilberg

Kongel. Fuldmægt.

Pro vera Copia ex originale mihi exhibitor attestor

Havnie die 31mo Martii 1807

(L.S.) G.H. Olsen Not.Publ.

Læst i den kongelige Isl. Landsoverret i Reikevig den 6.Julii 1807.

Testerer B. Stephensen.

Fylgiskjal No. IV

Copie No.4

Anden Styke for Sum
fra 300 til 400 Rd.incl.
1801 Ebbesen.

Meinke. Syv og tyve Skilling.

Til forordnede i den kongelige isl. og Finnmarkske Handels-Realisations Commission gjøre vitterligt: at da vi i Aaret 1795 have fra os solgt og afhændet til Kiöbmand Johan Christian Sunchenberg de paa Handelsstaden Örebro udi Arnæs-Syssel i Island beliggende og til Handelen henhørende Huuse-Bygninger, bestaaende af Vaanings Huuse, Pakhuse samt Krambod med Inventarierne og en Skiæmme i Thorlakshavn som til forn have været eiede og brugte af Kiöbmand D. C. Petersen, hvilke Bygninger som udi en af vedkommende Övrighed den 29de Junii 1795 begyndt, og den 25de Julii næstefter sluttet Forretning, ere opregnede og specificerede under A No.1 til 7 inclusive og Kiöberen samme Tiid overleverede i den Stand de da befandtes at være, hvorefter bemeldte Sunchenberg under 25de Jullii 1795, ved sin dertil authoriserede Fuldmægtig har for den betingede Kiöbesum 22126 Rd24 udstedt til os sin lovformlige Panteobligation, med förste Prioritet udi disse solgte Eiendomme, hvilken Sum ved aarlig Afbetaling successive Skulde afdrages, og denne Kiöbesum nu til os er aldeles afbetalt og afgjort, saa da Dherrer Justitsraad og Assesor Jacob Stendrup, samt Kiöbmand Hinrich Henkel der, som Skiftecommisariier behandle nu afgangne Johan Christian Sunchenbergs Stervboe paa Boets vegne, have været begjærede lovlig Skiödeks Meddelelse paa bemeldte Handels og Vaanings Huuse paa Örebro i Island, saa meddeles bemeldte Herrer Skiftekommissariier paa

dette Boets vegne, herved af os Skiöde og Adkomstbrev, paa for-
ommeldte Bygninger med Appartementer saaledes som de ere beskrevne
i fornævnte Overleverelses Forretning, og med at den Ret og Rett-
ighed som vi qva Ejere have havt, til bemeldte Bygninger, og da disse
Johan Christian Sunchenbergs Boe herved Tilskiödede Huuse allerede i
Aaret 1795, ham eller Fuldmægtige ere overleverede, og siden altid ~~xxx~~
have været i hans Besiddelse og Værge, saa bliver det os uden al An-
svar om de siden den Tid ere foringede, ligesom og dersom der skulde
hæfte nogen Skatte, Restanzer eller Afgifter paa Ejendommene, som
ere forfaldne efter den 25de Jul. 1795, da bliver disse os aldeles u-
vedkommende. Dette Skiöde udstædes i Følge kongel. Reglement af 2den
Julii 1781 paa ustemplet Papir, og kan i vedkommende Retter læses og
tinglyses uden at os nogen Varsel dertil gives.

Kiöbenhavn den 25de Febr. 1807 den kongel. Isl. og Finnmarkske Hand-
els Realisations Commission.

Thodal, Pontopitan, Martine Wexelsen, Jensen Qvist.

L. S.

Skiöde til Dherer Skiftecommisariier i afgangen Kiöbmand Sunchenbergs
Stervboe, de Herrer Justitsraad og Assessor Stendrup og Kiöbmand
Henkel, paa de tilbenævnte Sunchenberg i Aaret 1795 overdragne Öre-
backske Handels Huuse og Bygninger. -

Læst i den kongelige Landsøverret, samt Hof og Stads- Ret i Kiöbenhavn
Mandagen den 23de Martii 1807.

Falbe, Heger

Protocolleret:

H.F. Feilberg

Kongel. Fuldmægtig.

Pro vera copia ex originali mihi exhibita attestor.

Havniae die 31mo Martii ~~XXXX~~ 1807.

(L. S.) G. H. Olsen Not. Publ.

Læst i den Kongel. Isl. Landsøverret i Reikevig den 6te Julii 1807

Testr. B. Stephensen

Fylgiskjal No. iV

No. 104.

Paul Melsted hans kongel. Majestets til Danmark p.p. Kammersraad og Sysselmand for Arnæs Syssel, gör vitterligt: at da Commisarieerne i Grosserer J. F. Magnus's til Skiftebehandling opgivne Boe ved Skrivelse af 10de Mai f. A. have tilstillet mig de her vedhæftede Conditioner efter hvilke Handels-Etablissementet paa Örebro og Thorlakshavn tilhørende ovennævnte Opbudshoe, ved offentlig Auction fra samme er bleven bortsolgt til Grosserer J. Levyson den 13de Marts f. A. for den Sum 4200 Rd. skriver: Fire Tusinde og Hundrede Rigsdaler samt den ligeledes vedhæftede Extrakt-Udskrift af Commissions:Protokollen i bemeldte Boe, i Fölge hvilken den for Ejendommen anbudne Kjöbesum af Kiöberern er blevet berigtiget, saa tilskiöder og overdrager jeg herved, som vedkommende Auctions:Directeur ifölge Fr. af 28de Septber 1821 §3 det ovennævnte Handels-Etablissement paa Örebro og Thorlakshavn med alt tilhørende til Grosserer J. Levysohn som fuldkommen Ejendom, overenstemmende med de her vedhæftede Auctions-Conditioner.-

Til Bekræftelse under min Haand og Embeds Segl.

Hjalmholt, den 8de Jan. 1840

P. Melsted
L. S.

Auctions-Salarium	62rbd
% Afgift -	21 -
Auctions-Skiöde	3 -
For Tinglæsning	3
Protocollation	24sk

89rbd24

er ni og firsindtyve Riksbankdaler r.S.
betalt Melsted

Oplæst for Mandatstingsretten paa Örebro d.27Mai 1840
bevidner

Melsted